



**POMOC TECHNICZNA**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI FUNDUSZ  
ROZWOJU REGIONALNEGO



**Raport końcowy z wykonania zadania nt:**

**„Badanie obrotu uszlachetniającego w wymianie  
międzynarodowej dla potrzeb rachunków narodowych”**



### **Podstawa realizacji pracy badawczej**

Praca badawcza została przeprowadzona na podstawie umowy nr 2/BR/POPT/CBIES/2014 podpisanej w dniu 22 stycznia 2014 r. przez:

Annę Borowską - Dyrektora Generalnego GUS działającą na podstawie pełnomocnictwa nr GP - 09-0113-28/2013 z dnia 5 czerwca 2013 r.

oraz Dominikę Rogalińską - Dyrektora Departamentu Badań Regionalnych i Środowiska - Kierownika Projektu

a

Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS z siedzibą w Jachrance, Jachranka 81, 05-140 Serock, posiadającym NIP nr 536-190-92-95 oraz REGON 145818461, reprezentowanym przez:

Mariusza Kraja - Dyrektora Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS.



## Spis treści

1	Spis treści.....	3
1.	Przedmiot pracy badawczej.....	5
2.	Informacja o zakresie wykonanych prac .....	5
3.	Produkty pracy badawczej.....	6
4.	Opis prac realizowanych w I etapie .....	6
5.	Szczegółowy opis prac wykonywanych w II etapie .....	9
6.	Analiza obrotu uszlachetniającego – podstawowe pojęcia i zależności.....	10
7.	Prace realizowane na poziomie ogólnokrajowym.....	12
7.1.	Identyfikacja nietypowych transakcji w ramach uszlachetniania .....	12
7.2.	Analiza porównawcza danych na poziomie ogólnokrajowym dostępnych w ramach statystyki handlu zagranicznego oraz statystyki międzynarodowego handlu usługami. ....	24
7.3.	Koncepcja korekty danych w wymianie międzynarodowej towarów i usług z tytułu zmiany kodu rodzaju transakcji „11” na bazie dostępnych danych sprawozdawczych. ....	33
7.4.	Przygotowanie założeń do analizy obrotu uszlachetniającego w podmiotach w oparciu o dostępne dane.....	34
7.5.	Przygotowanie koncepcji opracowania danych dotyczących uszlachetniania na potrzeby rachunków narodowych.....	38
7.6.	Wnioski i rekomendacje .....	41
8.	Prace realizowane na poziomie regionalnym.....	46
8.1	Podstawowe informacje o rachunkach regionalnych .....	46
8.2	Opracowanie metody rozszacowania obrotu uszlachetniającego w przekroju województw .....	48
8.3	Inwentaryzacja źródeł danych.....	49
8.4	Założenia metodologiczne dotyczące obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie towarów .....	50
8.5	Poniżej przedstawiono założenia do opracowania wskaźnika do rozszacowania wyników obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie towarów.....	51
8.6	Założenia metodologiczne dotyczące obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie usług.....	54
8.7	Wyniki obliczeń i tajemnica statystyczna .....	58



8.8	Wnioski:.....	63
8.9	Podsumowanie.....	63
9.	Podsumowanie realizacji projektu .....	64
10.	Koncepcja wdrożenia wyników pracy badawczej do metodologii rachunków narodowych i regionalnych .....	65



## **1. Przedmiot pracy badawczej**

W ramach badania jest realizowany cel główny, jakim było opracowanie metodologii kalkulacji obrotu uszlachetniającego w celu poprawy jakości rachunków narodowych i regionalnych. Pierwszym etapem badania była analiza procesu uszlachetniania i jego przebiegu w przedsiębiorstwach na podstawie dostępnych danych statystycznych. Głównym źródłem informacji poddanych analizie były wyniki badań z zakresu statystyki handlu zagranicznego. W drugim etapie prac analiza zjawiska uszlachetniania wzbogacona została informacjami ze statystyki finansowej przedsiębiorstw. Opracowana metoda ustalenia wielkości obrotu uszlachetniającego znacząco wpłynie na precyzję danych dotyczących rachunków narodowych. Wnioski z przeprowadzonej analizy zostaną wykorzystane do opracowania metody kalkulacji obrotu uszlachetniającego na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym.

## **2. Informacja o zakresie wykonanych prac**

Niniejszy częściowy raport metodologiczny obejmuje prace wykonane w II etapie realizacji pracy badawczej.

W ramach prac przeprowadzono analizę porównawczą danych dostępnych na poziomie ogólnokrajowym w ramach statystyki handlu zagranicznego oraz statystyki międzynarodowego handlu usługami i wytypowano podmioty, dla których przeprowadzono dokładną analizę na poziomie krajowym i regionalnym. Analiza działalności wymienionych podmiotów obejmowała m.in. informacje dostępne ze sprawozdań:

- F-01/I-01: Sprawozdanie o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz o nakładach na środki trwałe,
- SP: Roczna ankieta przedsiębiorstwa,
- P-01: Sprawozdanie o produkcji.

Przedmiotem analizy był przede wszystkim przepływ towarów w ramach transakcji dokonywanych przez te przedsiębiorstwa zarówno w zakresie towarów, jak i usług.

Po określeniu rzeczywistych sytuacji, które mają miejsce na rynku i można je zdefiniować jako proces uszlachetniania, w niniejszym raporcie zaproponowano procedury postępowania w tych sytuacjach w celu opracowania danych w sposób wymagany przez metodologię rachunków narodowych.



Z uwagi na fakt, że rachunki regionalne muszą zachować spójność metodologiczną oraz zgodność liczbową danych z rachunkami narodowymi, podobne analizy prowadzono równoległe na poziomie województw.

Dokonano również analizy metod, które pozwalają określić skalę i rodzaje zjawiska uszlachetniania, przede wszystkim pod względem stopnia dokładności poszczególnych metod w stosunku do uzyskanych wyników.

### **3. Produkty pracy badawczej**

Efektami rzeczowymi wykonanych prac jest końcowy raport metodologiczny z wykonania zadania „Badanie obrotu uszlachetniającego w wymianie międzynarodowej dla potrzeb rachunków narodowych” zawierający :

- opis podstawowych definicji i metodologii obliczania wielkości obrotu uszlachetniającego i jego wpływu na statystyki wybranych kategorii rachunków narodowych,
- analizę przebiegu procesu uszlachetniania na podstawie praktycznych przykładów rozpatrywanych zarówno na poziomie ogólnokrajowym, jak i regionalnym,
- porównanie praktycznych przypadków z przypadkami opisanymi w podręczniku Eurostatu „Manual on Goods Sent Abroad for Processing”,
- analizę wpływu innych nowych zjawisk w zakresie handlu na występowanie obrotu uszlachetniającego tj. merchantingu, quasi-transit, reeksportu oraz napraw wykonywanych zagranicą,
- zestawienie praktycznych reguł możliwych do zastosowania w przypadku konieczności ujęcia danych w sposób wymagany przez metodologie rachunków narodowych,
- wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych prac na poziomie ogólnopolskim i regionalnym, uwzględniające spójność metodologiczną i liczbową.

### **4. Opis prac realizowanych w I etapie**

Pierwszy etap analizy obejmował porównanie danych jednostkowych z badań w zakresie międzynarodowego handlu towarami i międzynarodowego handlu usługami w celu wybrania podmiotów występujących jednocześnie w tych badaniach.



Analizie porównawczej poddano 19 podmiotów wytypowanych na podstawie porównania danych wynikowych wykazanych przez te jednostki w ramach statystyki handlu zagranicznego i statystyki międzynarodowego handlu usługami za 2012 rok.

W 2012 roku podmioty wykazujące usługi uszlachetniania w ramach badania Międzynarodowy handel usługami były zobowiązane do wykazania, zgodnie z definicją zamieszczoną w załączniku do formularza „Przychody (dział 1) z tytułu usług uszlachetniania materiałów/towarów na rzecz nierezydenta w Polsce tj. czynności, które powodują zasadnicze fizyczne zmiany powierzonych (lecz niezakupionych) materiałów/towarów. Rozchody (dział 2) z tytułu usług uszlachetniania materiałów/towarów świadczonych na rzecz rezydenta za granicą tj. czynności, które spowodowały zasadnicze fizyczne zmiany powierzonych (lecz niesprzedanych) materiałów/towarów. Należy wykazać wartość usług uszlachetniania bez wartości materiałów/towarów powierzonych”. W przytoczonej definicji nie było wskazania, iż podmioty powinny również wykazać wartość własnych materiałów/towarów wykorzystanych w trakcie realizacji usługi uszlachetniania (wzmianka taka jest w nowym obowiązującym, od 2013 roku, opisie usług wg Rozszerzonej Klasyfikacji Usług Bilansu Płatniczego (the Extended Balance of Payments Services Classification - EBOPS 2010): wartość usługi uszlachetniania zawiera również części i materiały dostarczone przez przedsiębiorstwo dokonujące uszlachetniania, które są uwzględnione w opłacie (fakturze) za usługi uszlachetniania. [Części i materiały, opłacone osobno, nie objęte fakturą za uszlachetnianie, nie powinny być tutaj uwzględnione, gdyż stanowią składnik obrotu towarami]). Brak informacji o zaliczaniu w statystyce międzynarodowego handlu usług wartości własnych materiałów/towarów bądź usług podwykonawców mógł skutkować wykazywaniem przez podmioty tylko wartości usługi.

Statystyka handlu zagranicznego definiuje obrót uszlachetniający jako „odpłatny przerób, uszlachetnianie lub produkcja wyrobów z surowców i materiałów powierzonych przez kontrahenta zagranicznego przy założeniu, że przerobiony, uszlachetniony, wyprodukowany towar pozostaje własnością wysyłającego i podlega zwrotowi. Transakcje takie nazywane są obrotem uszlachetniającym czynnym dla tego kraju, w którym odbywa się przerób oraz obrotem uszlachetniającym biernym dla kraju, który powierza towar do przerobu za granicę”.

Wnioski ogólne wynikające z analizy przeprowadzonej w I etapie prac:

1. zdecydowana większość analizowanych podmiotów (16 z 19) potwierdziła prawidłowość wykazanych danych zarówno w statystyce handlu zagranicznego jak i statystyce międzynarodowego handlu usługami;
2. bardzo rzadkim zjawiskiem jest sytuacja, gdy saldo eksportu towarów po uszlachetnieniu (kod rodzaju transakcji 51) i importu towarów do uszlachetniania (kod rodzaju transakcji



- 41) wykazane w statystyce handlu zagranicznego jest równe bądź porównywalne z wartością usługi uszlachetniania wykazanej w statystyce międzynarodowego handlu usługami. Może to wynikać z następujących przyczyn:
3. procedura uszlachetniania w handlu zagranicznym może trwać nawet do 2 lat (w badaniu Międzynarodowy handel usługami wykazywane dane dotyczą danego kwartału bądź roku sprawozdawczego). Nawet kilkumiesięczne procedury uszlachetniania realizowane na przestrzeni dwóch różnych lat powodują rozbieżności między danymi wykazanymi w porównaniach;
  4. w przypadku znacznej ilości podmiotów (13) zobowiązanych do dopełnienia obowiązku sprawozdawczego z tytułu badania Międzynarodowy handel usługami, w handlu zagranicznym towarami występuje podmiot – pośrednik zarejestrowany w Polsce wyłącznie na potrzeby podatkowe;
  5. dwa podmioty potwierdziły dane wykazywane zarówno w statystyce handlu zagranicznego, jak i międzynarodowego handlu usługami uzasadniając, iż saldo w statystyce towarowej jest wyższe ponieważ do wartości eksportu (kod rodzaju transakcji 51) doliczono wartość materiałów/towarów własnych wykorzystanych w trakcie realizacji usługi uszlachetniania;
  6. w przypadku analizy transakcji podmiotów zarejestrowanych w Polsce tylko na potrzeby podatkowe należy wziąć pod uwagę, iż mogą one kupować również towar na terenie Polski co będzie skutkowało brakiem tych transakcji w statystyce handlu zagranicznego.

Porównanie danych pochodzących ze statystyki handlu zagranicznego i międzynarodowego handlu usługami jest również utrudnione z powodu powiązań jakie firmy mają w trakcie realizacji usługi uszlachetniania tzn. materiały/towary do uszlachetnienia mogą być sprowadzane do Polski (kod rodzaju transakcji 41) z wielu różnych krajów partnerskich, towar po uszlachetnieniu (kod rodzaju transakcji 51) jest wysyłany do innego kraju niż kraj przywozu, natomiast za samą usługę płaci firma, której siedziba jest jeszcze w innym kraju. Analiza poszczególnych transakcji przy takiej różnorodności państw-kontrahentów oraz przy okresie realizacji usługi nawet do 2 lat jest bardzo trudna do przeprowadzenia i praktycznie sprowadzałaby się do kontroli na poziomie faktur.

W związku z powyższym po raz kolejny potwierdza się fakt, iż analiza relacji między podmiotami oraz ich przepływów finansowych jest bardzo trudna i wymagająca dostępu do innych źródeł danych (nie tylko handlu zagranicznego czy międzynarodowego handlu usługami).

W przypadku usług uszlachetniania wykazywanych wymianie towarowej z zagranicą wartość towarów powierzanych do uszlachetniania jest wartością szacowaną (podmiot





świadczący usługę otrzymuje od świadczeniobiorcy jedynie list przewozowy, na którym nie jest wykazana wartość powierzonego towaru/materiału do uszlachetniania gdyż takiego obowiązku nie ma – jest to wartość statystyczna szacowana przez świadczeniobiorcę na potrzeby statystyki handlu zagranicznego). W przypadku eksportu po uszlachetnieniu (kod rodzaju transakcji 51) oraz usług wartości te wynikają z faktur.

## **5. Szczegółowy opis prac wykonywanych w II etapie**

Poniżej przedstawiono wybrane informacje na temat prac wykonanych w II etapie realizacji pracy badawczej. Prace te realizowano w dwóch ujęciach, tj. na poziomie ogólnokrajowym oraz poziomie regionalnym.

Przy realizacji prac wykorzystano wytyczne metodologiczne zawarte w Podręczniku nt. uszlachetniania towarów za granicą (Manual on Goods sent Abroad for Processing, Eurostat, 2013). Podręcznik ten prezentuje wyniki prac Grupy Zadaniowej Eurostatu ds. uszlachetniania towarów za granicą i ma za zadanie dostarczenie krajom członkowskim wskazówek odnośnie sposobu rejestrowania transakcji uszlachetniania w sposób zapewniający uzyskanie wiarygodnych i porównywalnych danych.

Podręcznik dotyczy zmian koncepcyjnych wprowadzonych w Europejskim Systemie Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA2010) i rozważa kwestie związane z wdrożeniem tych zmian przez rachunki narodowe. Opisuje źródła danych i metody, które mogą być wykorzystane przy opracowywaniu danych zgodnie z nowymi standardami rachunków narodowych.

W ramach podręcznika poruszane są zagadnienia związane bezpośrednio ze zjawiskiem uszlachetniania za granicą, jak również inne kwestie dotyczące działalności wielonarodowej podmiotów gospodarczych, takie jak: merchanting, quasi-transit, reeksport, czy też wysyłkę towarów za granicę do naprawy.

*Merchanting* polega na nabyciu towarów przez rezydenta danego kraju od nierezydenta w celu późniejszej odsprzedaży towaru innemu nierezydentowi. W wyniku takiej transakcji wartość towarów nabytych przez rezydenta danego kraju od nierezydenta, a następnie wartość towarów odsprzedanych innemu nierezydentowi odnotowywana jest jako eksport i import w rachunkach producenta i finalnego nabywcy, a wartość netto eksportu towarów ujawniana jest w rachunkach gospodarki rezydenta dokonującego tej transakcji. Istotnym elementem merchantingu jest zmiana własności towaru w trakcie realizacji transakcji.



*Quasi transit* ma miejsce, gdy towary są importowane do danego kraju przez nierezydenta, tj. fizycznie przekraczają jego granicę i uzyskują dopuszczenie (celne) do obrotu na terenie Unii Europejskiej (UE), a następnie są wysyłane do kraju trzeciego w UE. Nierezydent importujący towary jest podmiotem ustanowionym w danym kraju do celów podatkowych, więc nie uzyskuje prawa własności do tych towarów. Dlatego też, w rachunkach narodowych kraju tranzytu wartość towarów powinna być wyłączona z rachunków narodowych.

*Reeksport* dotyczy sytuacji, w której towary są importowane przez rezydenta do danej gospodarki narodowej, a następnie są reeksportowane bez zmiany ich właściwości. Następuje zmiana prawa własności, dlatego też reeksport jest odnotowywany zarówno w rachunkach narodowych, jak i bilansie płatniczym.

*Wysyłka towarów za granicę do naprawy bez zmiany własności* jest wyłączana z handlu zagranicznego tak samo jak wartość towarów w uszlachetnianiu. Jednocześnie wartość napraw odnotowywana jest w międzynarodowym handlu usługami.

Opisane formy działalności podmiotów gospodarczych na arenie międzynarodowej powinny znaleźć odzwierciedlenie w rachunkach narodowych oraz w bilansie płatniczym. Nie są one jednak bezpośrednio związane ze zjawiskiem uszlachetniania i nie stanowią przedmiotu niniejszej pracy.

## 6. Analiza obrotu uszlachetniającego – podstawowe pojęcia i zależności.

**Towary do uszlachetniania** – zgodnie z definicją zawartą w *Pojęciach i definicjach* (2010) założeń metodologicznych Statystyki Międzynarodowych Obrotów Towarowych Departamentu Statystyki ONZ – są to towary wysyłane za granicę lub przywożone do kraju w celu uszlachetniania, w tym uszlachetniania w ramach kontraktu. Te towary, jak również towary będące wynikiem takiego uszlachetnienia, powinny być rejestrowane jako import i eksport poszczególnych krajów. Ustalanie wartości towarów do uszlachetniania i towarów powstałych w wyniku takiego uszlachetnienia jest określana na bazie brutto przed i po uszlachetnianiu. Oznacza to, że wartość towarów po uszlachetnieniu powiększona jest o wartość usługi.

Przerobiony, uszlachetniony, wyprodukowany towar pozostaje własnością wysyłającego i podlega zwrotowi. Transakcje takie nazywane są **obrotem uszlachetniającym czynnym** dla tego kraju, w którym odbywa się przerób i **obrotem uszlachetniającym biernym** dla kraju, który powierza towar do przerobu za granicę.



Procedura uszlachetniania czynnego ma na celu wspieranie działalności eksportowej wspólnotowych producentów poprzez umożliwienie wprowadzenia na obszar celny Unii Europejskiej **towarów niewspólnotowych** na określony czas potrzebny do poddania ich określonym procesom uszlachetniania w celu wytworzenia gotowych produktów (tzw. produktów kompensacyjnych), a następnie wywiezienia ich z powrotem poza obszar celny.

Procedura uszlachetniania biernego pozwala na dokonanie czasowego wywozu poza obszar celny Unii Europejskiej **towarów wspólnotowych** (tzw. towarów wywożonych czasowo) w celu poddania ich określonym procesom uszlachetniania oraz na dopuszczenie do obrotu produktów powstałych w wyniku tych procesów (tzw. produktów kompensacyjnych). W wyniku dopuszczenia do obrotu, produkty kompensacyjne mogą być całkowicie lub częściowo zwolnione z należności celnych przywozowych Unii Europejskiej w postaci tych produktów.

We wszystkich przypadkach towary przeznaczone do uszlachetniania i towary powstałe z uszlachetniania (w terminologii celnej produkty kompensacyjne) mają być wykazane w wywozach i przywozach towarów państw według ich pełnej wartości (brutto), chyba że towary te należą do kategorii towarów tymczasowo wwiezionych lub dostarczonych oraz towarów do naprawy i konserwacji, które wyklucza się ze statystyk obrotów towarowych.

W świetle przepisów celnych procedury uszlachetniania czynnego pozwalają na wykorzystywanie towarów pochodzących z zagranicy na obszarze celnym kraju w ramach jednego lub większej liczby procesów przetwarzania (uszlachetniania), przy czym towary te nie podlegają żadnym:

- a) należnościom celnym przywozowym;
- b) innym należnościom przewidzianym w innych stosownych obowiązujących przepisach;
- c) środkom polityki handlowej, o ile nie zakazują one wprowadzania towarów na obszar celny kraju lub wyprowadzania towarów z obszaru celnego kraju.

Procedura uszlachetniania biernego pozwala na dokonanie czasowego wywozu towarów poza obszar celny kraju w celu poddania ich procesom przetwarzania (uszlachetniania). Produkty przetworzone powstałe z tych towarów mogą zostać dopuszczone do swobodnego obrotu z całkowitym lub częściowym zwolnieniem z należności celnych przywozowych na wniosek posiadacza pozwolenia lub każdej innej osoby mającej siedzibę na obszarze celnym kraju, pod warunkiem, że osoba ta uzyskała zgodę posiadacza pozwolenia i że spełnione są warunki tego pozwolenia.

Zgodnie z przepisami dotyczącymi obrotu towarowego - towary przywożone lub wywożone **w celu uszlachetniania** powinny być zgłaszane do systemu z podaniem wartości



powierzonego surowca. Towary przywożone lub wywożone **po uszlachetnieniu** powinny być zgłaszane do systemu z podaniem wartości powierzonego surowca oraz kosztu usługi.

## **7. Prace realizowane na poziomie ogólnokrajowym**

Prace na poziomie ogólnokrajowym realizowane były w następujących etapach:

- 7.1. Identyfikacja nietypowych transakcji w ramach uszlachetniania.
- 7.2. Analiza porównawcza danych na poziomie ogólnokrajowym dostępnych w ramach statystyki handlu zagranicznego oraz statystyki międzynarodowego handlu usługami.
- 7.3. Koncepcja korekty danych w wymianie międzynarodowej towarów i usług z tytułu zmiany kodu rodzaju transakcji „11” na bazie dostępnych danych sprawozdawczych.
- 7.4. Przygotowanie założeń do analizy obrotu uszlachetniającego w podmiotach w oparciu o dostępne dane.
- 7.5. Przygotowanie koncepcji opracowania danych dotyczących uszlachetniania na potrzeby rachunków narodowych.
- 7.6. Wnioski i rekomendacje.

### **7.1. Identyfikacja nietypowych transakcji w ramach uszlachetniania**

W ramach prac prowadzonych w II etapie projektu „Badanie obrotu uszlachetniającego w wymianie międzynarodowej dla potrzeb rachunków narodowych” przeprowadzono próbę wyselekcjonowania podmiotów, których udział w wartości ogółem przychodów z tytułu świadczonych usług uszlachetniania był istotny na przestrzeni lat 2010 – 2012. Celem tego etapu było wypracowanie koncepcji szacowania danych o obrocie uszlachetniającym na potrzeby rachunków narodowych w oparciu o dostępne, w Głównym Urzędzie Statystycznym, źródła danych tj. statystykę handlu zagranicznego i międzynarodowy handel usługami. Na podstawie przeprowadzonych analiz przedstawiono poniżej główne schematy funkcjonowania zjawiska uszlachetniania.

#### **Przypadek I**

##### **Uszlachetnianie z późniejszą sprzedażą w kraju wykonania usługi uszlachetniania**

Firma A z Francji wysyła towary do przetworzenia o wartości 100 zł bezpośrednio do firmy B w Polsce. Za wykonaną usługę firma B otrzymuje płatność w wysokości 20 zł. Produkty finalne

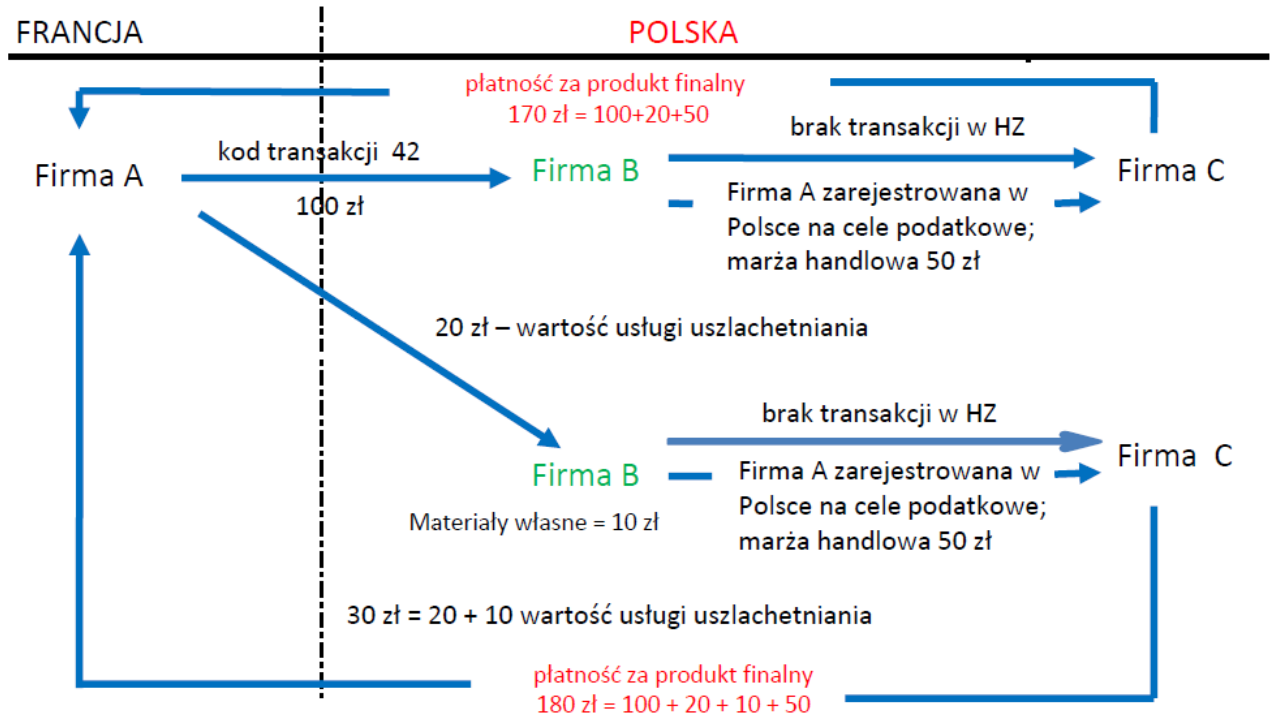


sprzedawane są na terytorium kraju, w którym są przetwarzane i na wniosek nierezydenta mogą być dystrybuowane w dwojaki sposób:

- firma B przekazuje je do polskiej firmy C, która dokonuje płatności bezpośrednio do firmy A we Francji,
- firma B przekazuje je do firmy A zarejestrowanej w Polsce na cele podatkowe, która następnie przekazuje je do polskiej firmy C, która dokonuje płatności bezpośrednio do firmy A we Francji.



### Przypadek I Uszlachetnianie z późniejszą sprzedażą w kraju wykonania usługi uszlachetniania





Statystyka wymiany towarowej z zagranicą zarejestruje wyłącznie przekazanie towaru do uszlachetnienia [transakcja 42 - Dostawy mające na celu uszlachetnienie w ramach umowy (bez przeniesienia prawa własności), towary, które nie mają wrócić do początkowego państwa wysyłki] o wartości 100 zł. Pozostały obrót towarowy nie jest zaliczany do statystyki handlu zagranicznego. Zarówno w pierwszym jak i w drugim przypadku nie odnotowywany jest eksport produktów finalnych w statystyce handlu zagranicznego.

W związku z realizacją przez rezydenta (firma B) usługi uszlachetniania na rzecz nierezydenta (firma A) w statystyce międzynarodowego handlu usługami odnotowywane są następujące transakcje:

- w przypadku gdy firma B **nie** wykorzystuje dodatkowo materiałów własnych, wartość usług uszlachetniania dostarczonych nierezydentowi (przychody kod 150) wynosi 20 zł,
- w przypadku gdy firma B wykorzystuje dodatkowo materiały własne, wartość usług uszlachetniania dostarczonych nierezydentowi (przychody kod 150) wynosi 30 zł (20 zł wartość usługi i 10 zł wartość materiałów własnych).

W tym przypadku firma A z Francji zachowuje prawo własności towarów do czasu ich zbycia na rzecz firmy C z Polski.

W związku z takim przebiegiem transakcji z punktu widzenia metodologii Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (The European System of National and Regional Accounts - ESA 2010):

- 1) można dla zamknięcia transakcji związanej z obrotem uszlachetniającym oszacować wartość eksportu uszlachetnianego towaru, który nie przekroczył granicy. Wartość ta może być obliczona jako suma wartości towaru przekazanego do uszlachetniania i wartości wykonanej usługi uszlachetniania. Niemniej z punktu widzenia metodologii ESA 2010 wykonanie tego szacunku nie jest konieczne ponieważ wartość towarów znajdujących się w procedurze uszlachetniania jest eliminowana z wartości importu i eksportu towarów. Wykonanie tego obliczenia miałyby jedynie charakter porządkujący. Pozwalając określić skalę eksportu towarów w procedurze uszlachetniania, które przekroczyły granicę łącznie z wartością towarów po uszlachetnieniu, które nie przekroczyły granicy.
- 2) należy oszacować wartość importu towarów przez Firmę C (towary, które nie przekroczyły granicy). Wartość ta nie występuje w danych międzynarodowej wymiany towarów. Jej szacunek dodany do wartości importu towarów w wymianie międzynarodowej powiększy tę wartość. Wartość importowanych w tej transakcji towarów równa będzie wartości transakcji o kodzie 42 plus wartość usługi Firmy B plus wartość



narzutu na sprzedawany towar nałożona przez Firmę A. Proces obliczenia wartości importu towaru, który nie przekroczył granicy może być prowadzony dla:

- a) Firmy A, która jest nierezydentem pochodzącym z krajów członkowskich UE. Do oszacowania wartości transakcji między Firmą A i C może być wykorzystany rejestr VAT<sup>1</sup> (można sprawdzić wartość transakcji jaka miała miejsce między podmiotami. Jednak rejestr ten nie zawiera informacji o rodzajach towarów będących przedmiotem kupna/sprzedaży).
- b) Firmy A, która jest nierezydentem z kraju trzeciego. Występuje tu brak możliwości wykorzystania rejestru VAT do zbadania wartości transakcji między Firmą A i Firmą C. Dlatego szacunek ten może być przeprowadzony jako suma wartości transakcji o kodzie 42 i wartości usługi uszlachetniania. W tym przypadku może wystąpić niedoszacowanie w wartości importu towarów z powodu braku wiedzy o wartości narzutu dokonanego na tym towarze przez podmiot A.

W obu przypadkach ustalenie na podstawie dostępnej sprawozdawczości Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) Firmy C (rezydenta) i wartości zaimportowanego przez nią towaru (kod rodzaju transakcji 11), który nie przekracza granicy sprawia trudność. Firma ta może być szukana poprzez odpowiednie porównanie jednostkowych danych finansowych ze sprawozdania F-01/I-01 (dotyczących wartości importu towarów i usług) z danymi z zakresu międzynarodowej wymiany towarów i usług (wartość importu towarów, wartość nabytych usług – rozchody).

## **Przypadek II**

### **Uszlachetnianie z późniejszym zwrotem do kraju usługobiorcy**

Przypadek ten prezentuje specyficzną formę uszlachetniania towarów, tzw. uszlachetnianie na własny rachunek. Formę taką dopuszczają zarówno przepisy prawa celnego, jak i przepisy o wymianie wewnątrzspółnotowej towarów.

Firma A z Francji wysyła towary do przetworzenia o wartości 100 zł do polskiej firmy B (rezydent) poprzez swojego pośrednika - podmiot firmy A zarejestrowany w Polsce na cele podatkowe (nierezydent). W związku z tym import towarów na kodzie transakcji 11 wykazywany jest tylko przez pośrednika, natomiast podmiot polski nie wykazuje w statystyce handlu zagranicznego żadnych transakcji związanych z uszlachetnianiem powierzonych materiałów. Za wykonaną usługę firma B otrzymuje płatność w wysokości 20 zł. Produkty finalne, również poprzez podmiot pośredniczący, zostają wysłane za granicę do Firmy A we Francji lub do jakiejś innej firmy – nierezydenta (istotą w tej sytuacji jest przekazanie uszlachetnionego towaru poprzez

---

<sup>1</sup> Rejestr VAT – system informacyjny Ministerstwa Finansów o podatku od towarów i usług





podmiot pośredniczący). Tak jak w przypadku importu polska firma B nie wykazuje w handlu zagranicznym eksportu towarów po uszlachetnieniu. Natomiast eksport na kodzie transakcji 11 wykazuje podmiot firmy A zarejestrowany na cele podatkowe.

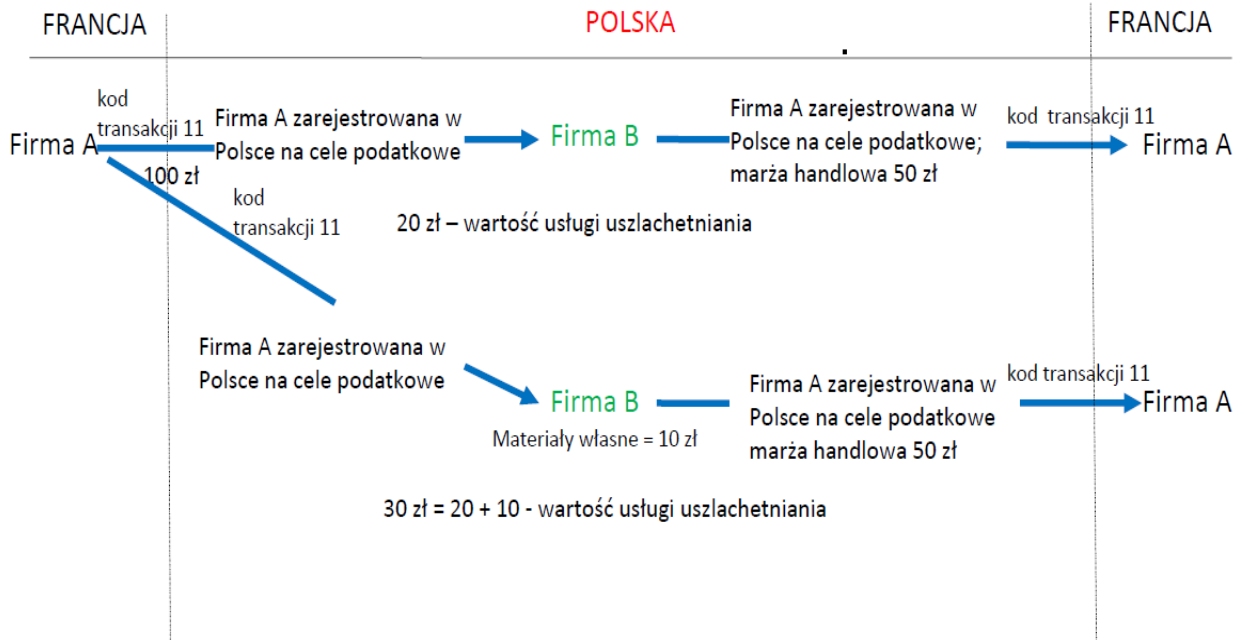
W związku z realizacją przez rezydenta (firma B) usługi uszlachetniania na rzecz nierezydenta (firma A) w statystyce międzynarodowego handlu usługami, w przeciwieństwie do statystyki handlu zagranicznego, odnotowywane są następujące transakcje:

- w przypadku gdy firma B nie wykorzystuje dodatkowo materiałów własnych, wartość usług uszlachetniania dostarczonych nierezydentowi (przychody kod 150) wynosi 20 zł,
- w przypadku gdy firma B wykorzystuje dodatkowo materiały własne, zużyte w procesie uszlachetniania, wartość usług uszlachetniania dostarczonych nierezydentowi (przychody kod 150) wynosi 30 zł (20 zł wartość usługi i 10 zł wartość materiałów własnych).

Statystyka handlu zagranicznego zarejestruje wartość powierzonego materiału 100 zł w imporcie, natomiast eksport wyniesie 170 zł ( jeżeli została wykonana wyłącznie usługa) lub 180 zł (jeżeli został dodany materiał własny). W każdym przypadku eksport będzie rejestrowany pod kodem rodzaju transakcji 11 „Kupno/ sprzedaż za zapłatą”.



## Przypadek II Uszlachetnianie z późniejszym zwrotem do kraju usługobiorcy





W związku z takim przebiegiem transakcji z punktu widzenia metodologii ESA 2010 należy import i eksport towarów wykazanych w tej transakcji przez firmę A pod kodem rodzaju transakcji 11 zmienić na kody rodzaju transakcji 41 (import) i 51 (eksport).

Zmiana kodu rodzaju transakcji wynika z faktu, że towary te są przekazywane w celu ich uszlachetnienia przez Firmę B, a nie w celu sprzedaży ich tej Firmie. Firma ta nie staje się właścicielem tego towaru. Nie wykaże ona przychodów netto ze sprzedaży tego towaru, jego zapasów ani ich zużycia w procesie produkcji. Ten rodzaj różnic w danych sprawozdawczych może być wykryty przez analizę danych w sprawozdaniu F-01/I-01 (dotyczących wartości importu towarów i usług) i danych z zakresu międzynarodowej wymiany towarów tej firmy.

### **Przypadek III**

#### **Uszlachetnianie powierzonych towarów przez rezydenta zarejestrowanego na cele podatkowe**

Podmiot Firma B posiada na terenie Niemiec fabrykę (jednostkę lokalną), która jest zarejestrowana na terenie Niemiec na cele podatkowe. Podmiot firmy B (rezydent) z Niemiec otrzymuje od firmy A (nierezydenta) towary do przetworzenia o wartości 100 zł. Za wykonaną usługę firma B otrzymuje płatność w wysokości 20 zł. Produkt finalny o wartości 120 zł wysyła z powrotem do firmy A.

Transakcje otrzymania towaru do uszlachetnienia i przekazania produktu finalnego nie są rejestrowane w statystyce handlu zagranicznego, ponieważ umiejscowione są na terenie jednego kraju. Rezydent (firma B) wykaże natomiast wartość usługi uszlachetnienia – 20 zł (przychody kod 150).

Zgodnie z metodologią ESA 2010 w przypadku jednostek, których działalność jest prowadzona przez okres jednego roku lub dłużej na terytorium ekonomicznym kilku państw tylko ta część jednostki, która posiada centrum głównych interesów ekonomicznych na terytorium ekonomicznym danego państwa, jest uznawana za rezydenta.

Będąca rezydentem jednostka instytucjonalna może być umowną jednostką będącą rezydentem – w odniesieniu do działalności prowadzonej w danym państwie przez okres jednego roku lub dłużej przez jednostkę będącą rezydentem innego państwa. W przypadku gdy działalność prowadzona jest przez okres krótszy niż jeden rok, pozostaje ona częścią działalności jednostki instytucjonalnej produkcyjnej i nie wyróżnia się odrębnej jednostki instytucjonalnej. W przypadku gdy działalność nie jest znacząca, nawet jeśli jest prowadzona dłużej niż jeden rok i ma na celu zainstalowanie sprzętu za granicą, nie wyróżnia się odrębnej jednostki i działalność



**POMOC TECHNICZNA**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



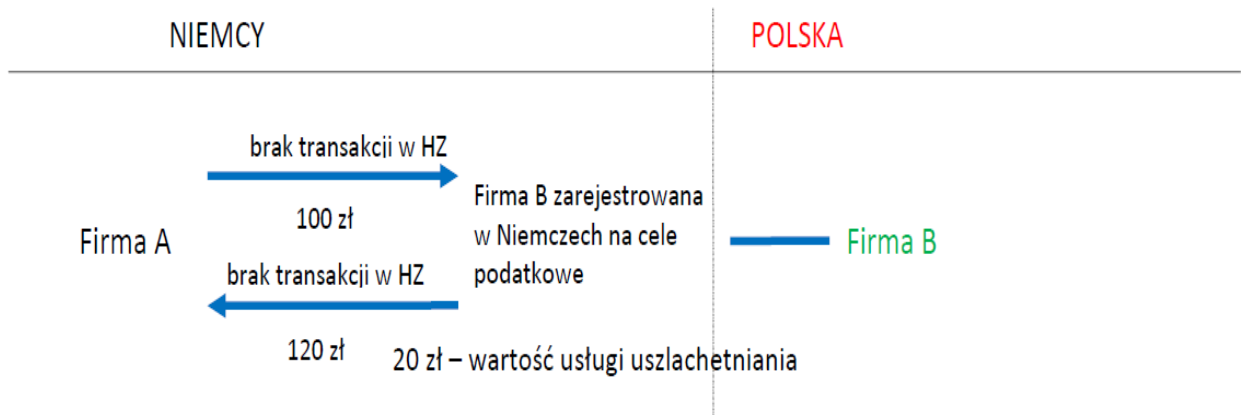
**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI FUNDUSZ  
ROZWOJU REGIONALNEGO



ta jest rejestrowana jako działalność jednostki instytucjonalnej producenta. Przyjmując założenie, że wartość działalności oddziału zarejestrowanego dla celów podatkowych na terenie Niemiec jest nieistotna to Firma B wykaże eksport usługi uszlachetniania wykonanej przez jej oddział.



**Przypadek III**  
**Uzlachetnianie powierzonych towarów przez rezydenta zarejestrowanego na cele podatkowe**





## **Przypadek IV**

### **Uszlachetnianie towaru zakupionego na wniosek zleceniobiorcy z późniejszym zwrotem kosztów zakupu**

Wszystkie transakcje w świetle statystyki handlu zagranicznego są zaliczane do obrotu uszlachetniającego na własny rachunek.

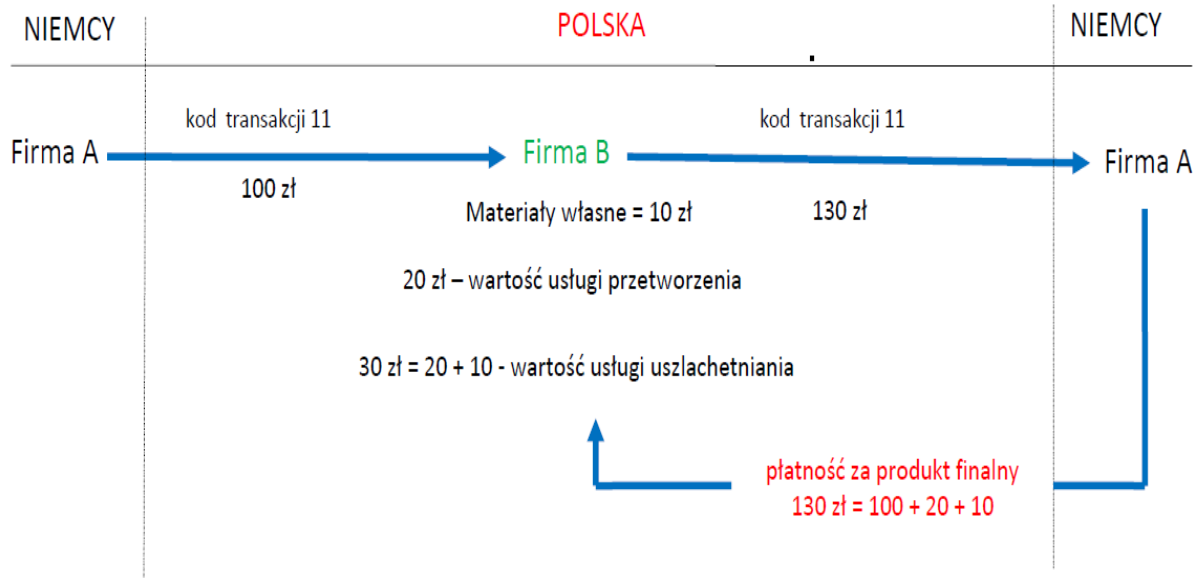
W celu wykonania usługi przetworzenia Firma B od firmy A z Niemiec zakupiła towary o wartości 100 zł (w sprawozdawczości handlu zagranicznego wykaże tę kwotę na kodzie transakcji 11). W procesie uszlachetnienia wykorzystwała materiały własne o wartości 10 zł. Po wykonaniu usługi Firma B wyeksportowała produkt finalny na kodzie transakcji 11 do Firmy A, która zleciła jej usługę uszlachetniania. Nierezydent zwraca Firmie B pieniądze za wartość towaru do przetworzenia, koszt zużytego materiału oraz pokrywa wartość usługi uszlachetnienia.

W statystyce handlu zagranicznego zarejestrowany będzie obrót importu o wartości 100 zł (powierzony materiał) oraz w eksporcie o wartości 130 zł (towar po uszlachetnieniu).

W związku z takim przebiegiem transakcji z punktu widzenia metodologii ESA 2010 Firma B nie wykaże wartości usługi uszlachetniania. Fakt, że jest to usługa uszlachetniania wynika tylko z umowy handlowej między Firmą A i Firmą B, która reguluje sposób jej realizacji. Firma B wykaże: wartość produkcji sprzedanej, wartość zużycia zaimportowanych towarów, wartość transakcji związanych z importem i eksportem towarów. Oznacza to, że Firma B jest producentem wyrobu.



**Przypadek IV**  
**Uszlachetnianie towaru zakupionego na wniosek zleceniobiorcy z późniejszym zwrotem kosztów zakupu**





## **7.2. Analiza porównawcza danych na poziomie ogólnokrajowym dostępnych w ramach statystyki handlu zagranicznego oraz statystyki międzynarodowego handlu usługami.**

Fiszka pracy analitycznej „Badanie obrotu uszlachetniającego w wymianie międzynarodowej dla potrzeb rachunków narodowych” zakłada przeprowadzenie analizy porównawczej danych na poziomie ogólnokrajowym. Analiza ta zgodnie z przyjętymi założeniami obejmuje swoim zakresem dane z zakresu statystyki handlu zagranicznego oraz statystyki międzynarodowego handlu usługami. Celem przeprowadzenia badania tych danych jest przyjęcie koncepcji liczenia wartości obrotu uszlachetniającego na potrzeby rachunków narodowych i regionalnych. W związku z tym zaplanowano przeprowadzenie następujących prac analitycznych:

- 1) dla czynnego obrotu uszlachetniającego:
  - a) dane ze statystyki handlu zagranicznego (jako dane wyjściowe)
  - b) dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami (jako dane wyjściowe)
- 2) dla biernego obrotu uszlachetniającego:
  - a) dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami (jako dane wyjściowe).

W pierwszej kolejności dla potrzeb niniejszego opracowania przedstawiono dane o towarach i usługach w wymianie międzynarodowej gromadzone zgodnie z wymaganiami ESA95, które stanowią podstawę do prezentacji bieżących zestawień liczbowych z zakresu rachunków narodowych oraz bilansu płatniczego. Informację o rozkładzie wartości towarów objętych procedurą uszlachetniania oraz o wartości pozostałych towarów w imporcie i eksporcie przedstawiono w „Tablicy 1”. Natomiast w „Tablicy 2” przedstawiono ogólną informację o wartości usług w wymianie międzynarodowej. Informacje zawarte w tych tablicach stanowią podstawę do prowadzenia porównań obrazujących wpływ nowych wymagań metodologicznych związanych z obrotem uszlachetniającym towarów, które ujęto w ESA2010. Następnie w „Tablicy 3” przedstawiono informację o saldzie wymiany towarów i usług z zagranicą.





**Tablica 1. Dane z zakresu międzynarodowego handlu towarami wg ESA95**

Wyszczególnienie	Import			Eksport			Saldo		
	Towary (łącznie z towarami w procedurze uszlachetniania)	Towary w procedurze uszlachetniania	Towary (bez towarów w procedurze uszlachetniania)	Towary (łącznie z towarami w procedurze uszlachetniania)	Towary w procedurze uszlachetniania	Towary (bez towarów w procedurze uszlachetniania)	Towary (łącznie z towarami w procedurze uszlachetniania)	Towary w procedurze uszlachetniania	Towary (bez towarów w procedurze uszlachetniania)
	w mln zł								
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>6</b>	<b>=4-1</b>	<b>=5-2</b>	<b>=6-3</b>
<b>2010</b>	<b>524 425</b>	22 235	502 190	<b>499 337</b>	28 281	471 056	<b>-25 088</b>	6 046	-31 134
<b>2011</b>	<b>609 659</b>	22 622	587 037	<b>577 332</b>	32 499	544 833	<b>-32 327</b>	9 877	-42 204
<b>2012</b>	<b>633 869</b>	23 834	610 035	<b>621 222</b>	32 081	589 141	<b>-12 647</b>	8 247	-20 894

**Tablica 2. Dane z zakresu międzynarodowego handlu usługami wg ESA95**

Wyszczególnienie	Import usług ogółem	Eksport usług ogółem	Saldo usług
	w mln zł		
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>=2-1</b>
<b>2010</b>	91 045	99 032	<b>7 987</b>
<b>2011</b>	96 667	111 406	<b>14 739</b>
<b>2012</b>	106 078	123 526	<b>17 448</b>



**Tablica 3. Saldo importu i eksportu towarów i usług w wymianie międzynarodowej wg ESA95**

Wyszczególnienie	Saldo towarów	Saldo usług	Saldo ogółem
	w mln zł		
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>=1+2</b>
<b>2010</b>	-25 088	7 987	<b>-17 101</b>
<b>2011</b>	-32 327	14 739	<b>-17 588</b>
<b>2012</b>	-12 647	17 448	<b>4 801</b>

W kolejnym etapie realizowanych prac zanalizowano wyniki kalkulacji obrotu uszlachetniającego w oparciu o dwa różne źródła danych tj. dane z międzynarodowego handlu towarami i dane z międzynarodowego handlu usługami. Konceptje algorytmów do opracowania wartości obrotu uszlachetniającego w oparciu o te źródła danych przedstawiono w punkcie 1. Przygotowano je w celu zbadania zgodności otrzymywanych na ich podstawie danych z wymogami metodologicznymi zapisanymi w ESA2010. Zgodnie z przyjętym planem prac w pierwszej kolejności zbadano koncepcję obliczania wartości usług uszlachetniania czynnego w oparciu o dane z zakresu międzynarodowej wymiany towarów a następnie przygotowano niezbędne dane w oparciu o badanie międzynarodowej wymiany usług. Następnie przeprowadzono prace związane z zestawieniem danych dotyczących obrotu uszlachetniającego biernego na bazie danych o międzynarodowej wymianie usług. Efekty tych prac zawarto w poniższych zestawieniach tabelarycznych.

***Ad 1a. Obrót uszlachetniający czynny – dane ze statystyki handlu zagranicznego (jako dane wyjściowe)***

Podstawowym założeniem tej metody jest przeprowadzenie wszystkich obliczeń w oparciu o dane pochodzące ze statystyki handlu zagranicznego towarami. Dla obliczenia wartości usług uszlachetniania wykorzystane są dane oznaczone następującymi kodami rodzajów transakcji: 41, 51, 42 i 52.

Po wyłączeniu ze statystyki handlu zagranicznego wartości dla powyższych kodów rodzajów transakcji pozostała wartość daje informację o wartości eksportu towarów.



Wartość usług uszlachetniania sprzętu transportowego w handlu zagranicznym towarami (wg Nomenklatury Scalonej CN<sup>2</sup>), za wyjątkiem samochodów osobowych, traktowana jest jak usługa o kodzie 160 „Usługi napraw i konserwacji (gdzie indziej niewymienione)” w międzynarodowym handlu usługami. Natomiast wartość pozostałych usług uszlachetniania obliczona w oparciu o statystykę towarową handlu zagranicznego traktowana jest na równi z wartością usług o kodzie 150 „Usługi uszlachetniania” z międzynarodowego handlu usługami.

W poniższych tabelach przedstawiony jest wpływ zaproponowanej koncepcji liczenia na wartość usług uszlachetniania czynnego w rachunkach narodowych.

**Tablica 4. Skorygowane dane dla międzynarodowej wymiany towarów i usług na bazie statystyki handlu zagranicznego (dotyczy eksportu)**

Wyszczególnienie	Towary ogółem (bez towarów w uszlachetnieniu)	Usługi ogółem wg ESA 95	Usługi uszlachetniania i naprawy (Saldo towarów w procedurze uszlachet. czynnego)	Usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 95	Wartość korekty
w mln zł							
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>=2+3</b>	<b>=1+2+3</b>	<b>4</b>	<b>=(1+2+3)-4</b>
<b>2010</b>	471 056	99 032	6 046	105 078	576 134	598 369	-22 235
<b>2011</b>	544 833	111 406	9 877	121 283	666 116	688 738	-22 622
<b>2012</b>	589 141	123 526	8 247	131 773	720 914	744 748	-23 834

Zgodnie z założeniami metodologicznymi ESA2010 powyższa metoda powoduje obniżenie wartości towarów będących przedmiotem eksportu w międzynarodowej wymianie towarów na ogólnych zasadach o ok. 6% w każdym analizowanym roku i wzrost ogólnej wartości usług w latach 2010-2012 odpowiednio o ok. 6%, 9% i 7%. Całkowite zmniejszenie wartości towarów i usług w eksporcie w badanym okresie waha się w przedziale między 3-4%. Wdrażana zmiana

<sup>2</sup> Nomenklatura scalona to nomenklatura taryfowa i statystyczna unii celnej. Wspólna Taryfa Celna to zewnętrzna taryfa celna stosowana do produktów przywożonych do Unii Europejskiej (UE).



metodologiczna, przy wykorzystaniu jako źródła danych tylko danych z zakresu międzynarodowego handlu towarami, nie wpływa istotnie na ogólną wartość eksportu towarów i usług.

Niemniej, trudność w przyjęciu tej koncepcji sprawia sama natura procesu uszlachetniania, który może być w większym lub mniejszym stopniu „rozciągnięty” w czasie, co znajduje swój wyraz w przepisach celnych. Wskazują one, że procedura uszlachetniania może trwać do dwóch lat. Ponadto w obrocie unijnym nie jest on opisany przepisami, ponieważ niekoniecznie wraca do kraju, który zleca wykonanie tej usługi. Oznacza to, że jeżeli transakcja nie „zamyka” się w tym samym okresie sprawozdawczym lub towar po uszlachetnieniu nie wraca do kraju wysyłki, to w takiej sytuacji zastosowanie tej metody powoduje zaburzenia w opracowywanych wynikach.

Ponadto proste odejmowanie towarów objętych procedurą uszlachetniania dla uzyskania wartości usługi uszlachetniania jest obciążone także tym, że towar po uszlachetnieniu nie musi wracać do jego właściciela, tylko pozostaje na terytorium kraju w wyniku jego sprzedaży. Wynika to z faktu, że statystyka wymiany towarów z zagranicą rejestruje tylko zdarzenia związane z fizycznym przekroczeniem granicy przez towar, a sprzedaż towaru uszlachetnianego w kraju przetwarzania nie jest przez nią rejestrowana. Oznacza to brak współmierności wartości odejmowanych pozycji.

Do zalet tej koncepcji można zaliczyć łatwość przygotowania algorytmów i prowadzenia naliczeń oraz szybką dostępność danych do prowadzenia obliczeń.

#### ***Ad 1b. Obrót uszlachetniający czynny – dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami (jako dane wyjściowe)***

Podstawowym założeniem tej metody jest przyjęcie danych pochodzących ze statystyki międzynarodowego handlu usługami jako źródłowych dla obliczenia wartości eksportu usług.

Dla przeprowadzenia obliczeń przyjęto, że do danych usługowych po stronie eksportu dodana będzie wartość usług dostarczonych wykazanych przez podmioty objęte badaniem międzynarodowy handel usługami o kodzie usługi 150 „Usługi uszlachetniania” oraz kodzie usługi 160 „Usługi napraw i konserwacji (gdzie indziej niewymienione)”.

Dla uzyskania kompletnych analiz związanych z eksportem i importem towarów i usług założono tak jak w koncepcji oparcia obliczeń tylko na danych z międzynarodowej wymiany towarów, że wartość wymiany towarów (bez towarów w procedurze uszlachetniania) oblicza się w podobny sposób.

W poniższych tabelach przedstawiony jest wpływ zaproponowanej koncepcji liczenia wartości usług uszlachetniania czynnego na wartości zestawiane w rachunkach narodowych.



**Tablica 5. Obrót uszlachetniający czynny – dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami**

Wyszczególnienie	Przychody (Eksport)		
	usługi uszlachetniania	usługi naprawy	usługi uszlachetniania czynnego ogółem
	w mln zł		
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>=1+2</b>
<b>2010</b>	5 336	2 137	<b>7 473</b>
<b>2011</b>	6 486	2 611	<b>9 097</b>
<b>2012</b>	7 805	1 927	<b>9 732</b>

**Tablica 6. Skorygowane dane dla międzynarodowej wymiany towarów i usług na bazie statystyki międzynarodowego handlu usługami (dotyczy eksportu)**

Wyszczególnienie	Towary ogółem (bez towarów w uszlachetnieniu)	Usługi ogółem wg ESA 95	Usługi uszlachetniania i naprawy (wg międz. wymiany usług)	Usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 95	Wartość korekty
	w mln zł						
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>=2+3</b>	<b>=1+2+3</b>	<b>4</b>	<b>=(1+2+3)-4</b>
<b>2010</b>	471 056	99 032	7 473	106 505	577 561	598 369	-20 808
<b>2011</b>	544 833	111 406	9 097	120 503	665 336	688 738	-23 402
<b>2012</b>	589 141	123 526	9 732	133 258	722 399	744 748	-22 349

Zgodnie z założeniami metodologicznymi ESA2010 ta metoda obliczeń, podobnie jak metoda pierwsza, powoduje obniżenie wartości towarów będących przedmiotem eksportu w międzynarodowej wymianie towarów o ok. 6% w każdym analizowanym roku i wzrost ogólnej wartości usług w latach 2010-2012 po ok. 8%. Całkowite zmniejszenie wartości eksportu



towarów i usług w badanym okresie wynosi po ok. 3% w każdym roku. Wdrażana zmiana metodologiczna, przy wykorzystaniu jako źródła danych tylko danych z zakresu międzynarodowego handlu towarami i usługami, nie wpływa istotnie na ogólną wartość eksportu towarów i usług.

Do wady tej metody można zaliczyć długość dostępnych szeregów danych z zakresu usług uszlachetniania i napraw. W tym przypadku dane z badania międzynarodowej wymiany usług uszlachetniania i napraw dostępne są od 2010 r. Natomiast do jej zalet można zaliczyć spójność metodologii badania usług uszlachetniania i napraw z badaniem pozostałych usług w wymianie międzynarodowej. Należy zaznaczyć, że gromadzenie danych o przychodach i rozchodach z tytułu ich świadczenia/nabywania usług w wymianie międzynarodowej bazuje na tym samym formularzu sprawozdawczym.

***Ad 2a. Obrót uszlachetniający bierny – dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami (jako dane wyjściowe)***

Jest to metoda analogiczna do metody dla uszlachetniania czynnego przedstawionej w pkt. 1b, a jej podstawowym założeniem jest przyjęcie danych pochodzących ze statystyki międzynarodowego handlu usługami jako danych źródłowych.

Należy zauważyć, że w związku z faktem, iż wartość usługi uszlachetniania biernego wyliczona na podstawie danych pochodzących ze statystyki handlu zagranicznego towarami przyjmuje wartości ujemne, to na bazie tych danych nie będzie przygotowywana alternatywna koncepcja opracowania danych o usługach uszlachetniania biernego. Koncepcja ta wymagałaby prowadzenia dodatkowych szacunków, dla których aktualnie brak jest dobrych podstaw (brak odpowiednich pomocniczych źródeł danych). Dlatego wobec istnienia źródła danych, które dostarcza wymaganych informacji uznano, że na obecnym etapie prac dane te będą opracowywane na podstawie międzynarodowego handlu usługami. Natomiast dane z handlu zagranicznego towarami z tego obszaru będą wykorzystywane pomocniczo do poprawy jakości obliczeń w badaniu międzynarodowej wymiany usług.

W poniższych tabelach przedstawiony jest wpływ zaproponowanej koncepcji liczenia wartości usług uszlachetniania biernego na wartości zestawiane w rachunkach narodowych:

**Tablica 7. Obrót uszlachetniający bierny – dane ze statystyki międzynarodowego handlu usługami**

Wyszczególnienie	Rozchody (Import)		
	usługi uszlachetniania	usługi naprawy	usługi uszlachetniania biernego ogółem
	w mln zł		
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>=1+2</b>
<b>2010</b>	389	644	1033
<b>2011</b>	577	681	1258
<b>2012</b>	445	778	1223

**Tablica 8. Skorygowane dane dla międzynarodowej wymiany towarów i usług na bazie statystyki międzynarodowego handlu usługami (dotyczy importu)**

Wyszczególnienie	Towary ogółem (bez towarów w uszlachetnieniu)	Usługi ogółem wg ESA 95	Usługi uszlachetniania i naprawy (wg międz. wymiany usług)	Usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 2010	Towary i usługi ogółem wg ESA 95	Wartość korekty
	w mln zł						
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>=2+3</b>	<b>=1+2+3</b>	<b>4</b>	<b>=(1+2+3)-4</b>
<b>2010</b>	502 190	91 045	1 033	92 078	594 268	615 470	-21 202
<b>2011</b>	587 037	96 667	1 258	97 925	684 962	706 326	-21 364
<b>2012</b>	610 035	106 078	1 223	107 301	717 336	739 947	-22 611

Zgodnie z założeniami metodologicznymi ESA2010 ta metoda obliczeń powoduje obniżenie wartości towarów będących przedmiotem importu w międzynarodowej wymianie towarów o ok. 4% w każdym analizowanym roku i wzrost ogólnej wartości usług w latach 2010-2012 po ok. 1%. Całkowite zmniejszenie wartości towarów i usług w imporcie w badanym okresie wynosi po ok. 3% w każdym roku. Wdrażana zmiana metodologiczna,



przy wykorzystaniu jako źródła danych tylko danych z zakresu międzynarodowego handlu towarami i usługami, nie wpływa istotnie na ogólną wartość importu towarów i usług.

Przyjmując, że skorygowane dane o międzynarodowej wymianie towarów i usług opracowywane będą w zakresie transakcji towarowych na bazie danych ze statystyki handlu zagranicznego natomiast usługi obrotu uszlachetniającego i napraw na bazie międzynarodowej wymiany usług obliczono nową wartość salda wymiany towarów i usług z zagranicą. Poniższa tablica przedstawia skorygowane wartości tego salda, które obliczono zgodnie z wymaganiami określonymi w ESA 2010.

**Tablica 9. Saldo importu i eksportu towarów i usług w wymianie międzynarodowej wg ESA2010**

Wyszczególnienie	Saldo towarów	Saldo usług	Saldo ogółem
	w mln zł		
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>=1+2</b>
<b>2010</b>	-31 134	14 427	<b>-16 707</b>
<b>2011</b>	-42 204	22 578	<b>-19 626</b>
<b>2012</b>	-20 894	25 957	<b>5 063</b>

Analizując dane dotyczące wartości „saldo ogółem” towarów i usług w wymianie międzynarodowej zawarte w Tablicy 3 (wg ESA 95) i Tablicy 9 (wg ESA 2010) możemy zauważyć, że dla lat 2010-2012 uległy one zmianie (odpowiednio o: 394 mln zł, - 2 038 mln zł i 262 mln zł). Oznacza to, że wprowadzenie nowego źródła danych (sprawozdania DNU-K/ DNU-R) w zakresie badania usług uszlachetniania i napraw spowodowało zmiany w wartości „saldo ogółem” w wymianie towarów i usług z zagranicą. Procentowe zmiany wartości tego salda wynoszą: w 2010 r. ok. +2%, w 2011 r. ok. -12% oraz w 2012 r. ok. 5%. Z uwagi na charakter wdrażanej zmiany metodologicznej nie powinna ona wpływać na zmianę opracowanych wcześniej sald handlu zagranicznego. Występowanie różnic między wartością sald należy wytłumaczyć zmianą źródeł danych służących do obliczania statystyk wymiany towarów i usług z zagranicą.





### 7.3. Koncepcja korekty danych w wymianie międzynarodowej towarów i usług z tytułu zmiany kodu rodzaju transakcji „11” na bazie dostępnych danych sprawozdawczych.

Uwzględnienie zmiany metodologicznej w ESA 2010 wymaga badania spójności danych sprawozdawczych o imporcie i eksporcie towarów związanych z usługami obrotu uszlachetniającego. W koncepcji badania tych danych zakłada się, że mogąca pojawić się różnica między sprawozdaniem finansowym i sprawozdaniem rzeczowym jest podstawą do przeprowadzenia korekty danych z tytułu nowych wymagań metodologicznych. Następnie w oparciu o analizę tych różnic ustala się grupę jednostek, które będą poddawane takiej korekcie.

Efektem tej analizy może być korekta kodu rodzajów transakcji bądź doszacowanie wartości importu lub eksportu towarów. Wprowadzenie korekty kodu rodzajów transakcji jest istotne z punktu widzenia opracowania informacji o strukturze importu i eksportu towarów i usług na potrzeby rachunków narodowych jednak niczego ona nie zmienia w strukturze danych wykazywanych przez statystykę handlu zagranicznego. Oznacza to, że na potrzeby opracowania danych zgodnie z potrzebami rachunków narodowych i bilansu płatniczego do zbioru międzynarodowego handlu towarami wprowadzone jest dodatkowe pole kodowania rodzajów transakcji (transakcja po korekcie), które to na zbiorze tych samych danych umożliwia przeprowadzenie naliczeń dla rachunków narodowych.

Koncepcja korekty kodów rodzaju transakcji zakłada przeprowadzenie analizy porównawczej zgodności wykazywanych transakcji w sprawozdaniu finansowym z danymi międzynarodowego handlu towarami. Jej celem jest uchwycenie **istotnych różnic** między wykazywaniem importu/eksportu towarów pod kodem rodzaju transakcji 11 (bezwarunkowe kupno/sprzedaż) i brakiem odpowiednich zapisów w sprawozdaniu finansowym tj. zapisów związanych z wartością zakupu towarów z importu oraz wartością przychodów ze sprzedaży na eksport (produktów, towarów i materiałów). W toku prowadzonych analiz także badana jest zgodność informacji o imporcie/eksporcie towarów z wykazywaną w sprawozdaniu finansowym informacją o zużyciu materiałów i zapasach towarów (materiałów).

Do przeprowadzenia tych prac zaplanowano wykorzystywanie pomocniczych algorytmów kontroli spójności danych finansowych i rzeczowych, których celem jest uchwycenie różnic sprawozdawczych wynikający z ich odmiennej metodologii badania.

Uzyskane informacje o rozbieżnościach między sprawozdaniem finansowym i rzeczowym oraz ich skala są podstawą m.in. do podjęcia decyzji o zaliczeniu jednostki do jednostek obserwowanych indywidualnie, dla których stosuje się zmianę kodu rodzaju transakcji w międzynarodowej wymianie towarów (np. kod 11 jest zmieniany na kod 41 w imporcie uszlachetniającym czynnym oraz z 11 na 51 w eksporcie uszlachetniającym czynnym).



**Wprowadzenie korekty z tego tytułu skutkuje zmianą struktury wartości importu i eksportu towarów** nabywanych i sprzedawanych przez gospodarke z punktu widzenia metodologii ESA 2010 w stosunku do metodologii międzynarodowej wymiany towarów. Należy zauważyć, że wprowadzana korekta dotyczy transakcji realizowanych na powierzonym towarze. Prawidłowe wprowadzenie tej korekty wymaga kompleksowego przeanalizowania jednostek biorących udział w obrocie gospodarczym. Korygowanie kodu rodzajów transakcji w imporcie (towary do uszlachetniania) wymaga odpowiedniej korekty kodu rodzajów transakcji po stronie eksportu (gotowe wyroby po uszlachetnianiu – mogą być wyprawdane z kraju pod innym symbolem towaru niż materiał wchodzący oraz przez inny podmiot).

#### **7.4. Przygotowanie założeń do analizy obrotu uszlachetniającego w podmiotach w oparciu o dostępne dane.**

Opracowanie zaplanowanych zestawień tabelarycznych dotyczących wartości usług na towarach objętych procedurą obrotu uszlachetniającego wymaga przeprowadzenia prac analitycznych związanych ze spójnością danych wykazywanych przez jednostki sprawozdawcze w realizowanych niezależnie badaniach statystycznych o międzynarodowej wymianie towarów oraz o międzynarodowej wymianie usług. Wykonanie tych prac ma na celu:

- 1) uzgodnienie zakresu jednostek sprawozdających dane o usługach uszlachetniania i napraw w międzynarodowej wymianie usług z jednostkami wykazującymi dane o towarach w obrocie uszlachetniającym w międzynarodowej wymianie towarów,
- 2) zweryfikowanie kodów rodzajów transakcji i usług nadawanych w ramach ustalonej metodologii badań z punktu widzenia zgodności ich z metodologią ESA 2010,
- 3) dokonanie wyboru jednostek wymagających indywidualnej analizy.

**Ad. 1.** Uzgodnienie zakresu jednostek prowadzących działalność związaną z obrotem uszlachetniającym sprowadza się do właściwego ustalenia obowiązków sprawozdawczych:

- jeśli jednostka wykazuje wartość obrotu uszlachetniającego w statystyce handlu zagranicznego to może być jednostką objętą badaniem międzynarodowego handlu usługami,
- jeśli jednostka wykazuje wartość usług uszlachetniania/naprawy w międzynarodowym handlu usługami należy sprawdzić czy jednostka występuje w międzynarodowym handlu towarami i jakie wykazuje kody rodzajów transakcji.

**Ad. 2.** Zweryfikowanie zgodności kodów rodzajów transakcji i kodów usług stosowanych przez nie przy przekazywaniu danych tak dalece jak jest to możliwe z uwagi na różnice metodologiczne między statystyką międzynarodowej wymiany towarów i międzynarodowej



wymiany usług. Wskazanie na tej podstawie jednostek do dalszej analizy, w przypadku których niezbędna może być korekta kodu rodzaju transakcji z punktu widzenia metodologii ESA 2010. W przypadku stwierdzenia niezgodności tego kodu z zasadami wskazanymi w metodologii ESA 2010 należy wprowadzić do zbioru danych symbol zgodny z tą metodologią. Korekta oznaczenia kodu rodzaju transakcji wprowadzana będzie do dodatkowego pola rodzaju transakcji tzw. „*po korekcie*”, które to pozwoli naliczyć informację o wartości towarów i towarów w obrocie uszlachetniającym zgodnie z wymogami ESA2010.

**Ad. 3.** Celem wyboru jednostek wymagających indywidualnej analizy jest zapewnienie jak najwyższej jakości opracowywanych danych poprzez skupienie uwagi na tych jednostkach, które mają istotny wpływ na opracowywane zestawienia liczbowe. Jednostki ujęte w tej analizie tj. te, które stosują kody rodzaju transakcji inaczej niż określono to w założeniach metodologicznych do ESA 2010 będą miały zmieniony kod rodzaju transakcji. Zakres jednostek, dla których podjęto decyzję o weryfikacji kodów rodzajów transakcji, będzie weryfikowany co rok. Niemniej lista takich jednostek może być rozszerzona w ciągu roku, jeżeli zaistnieje taka potrzeba. Należy podkreślić, że prawidłowe ustalenie kodów rodzaju transakcji jest ważne dla prawidłowego obliczenia salda międzynarodowej wymiany towarów i usług czy też do właściwego przeprowadzenia bilansowania podaży i wykorzystania wyrobów i usług.

Należy zauważyć, że z reguły ocena poprawności nadanych kodów rodzajów transakcji nie zamyka się na analizie jednej jednostki. Częściej obejmuje ona więcej jednostek i swoim zakresem może objąć nierezydentów występujących w statystyce towarowej handlu zagranicznego. Dlatego z punktu widzenia opracowania danych na potrzeby rachunków narodowych analizy należy przeprowadzać kompleksowo, aby uchwycić całość realizowanej transakcji (od strony towarowej i od strony podmiotowej). Oznacza to, że jeżeli chcemy zmienić kod rodzaju transakcji po stronie importu to należy przeprowadzić równoważne działanie po stronie eksportu.

Kompleksowa ocena kodu rodzaju transakcji wymaga także dostępu do szerokiego zestawu danych jednostkowych m.in. do wartości: zużycia materiałów, zapasów, sprzedanych towarów i materiałów, przychodów netto ze sprzedaży produktów czy przychodów netto ze sprzedaży towarów i materiałów, importu i eksportu towarów i usług. Ponadto, w razie potrzeby, niezbędne są informacje o wartości zapłaconych podatków i otrzymanych dotacji. Analiza tych danych w przypadku badania obrotu uszlachetniającego pozwoli zweryfikować prawidłowość nadania kodu transakcji tak dla usług, jak i dla towarów. W efekcie dostarczy podstaw do skorygowania kodu transakcji dla zapewnienia spójności danych zgodnie z metodologią ESA 2010.

Na przykład przeprowadzone analizy mogą wykazać, że jednostka „A” zaimportowała do Polski towar o symbolu „1”, który został wykazany w systemie statystyki handlu



zagranicznego dla kodu rodzaju transakcji pod symbolem „11”. Zgodnie z przyjętymi zasadami rejestrowania danych w tym systemie oznacza to „Bezwarunkowe kupno/sprzedaż”. Jednak dane wykazywane przez tę jednostkę na sprawozdaniu „Roczna ankieta przedsiębiorstwa SP czy też F-01/I-01 nie wskazują na uwzględnienie importu ww. towaru w tych sprawozdaniach. Oznacza to, iż jednostka ta nie wykazała zużycia materiałów oraz zapasów z nimi związanych. Także w sprawozdaniu P-01 i DNU jednostka wykazuje przychody ze sprzedaży usług. Od strony wartości osiągniętych przychodów ze sprzedaży sprawozdania te wykazują wartości porównywalne, niemniej nie są one zgodne ze statystyką międzynarodowej wymiany towarów. Sytuacja ta wskazuje na konieczność zmiany kodu rodzaju transakcji w handlu zagranicznym. Ponadto jeżeli ta jednostka nie jest eksporterem uszlachetnionego towaru należy ustalić, kto jest eksporterem uszlachetnionego towaru i pod jakim symbolem towaru i kodu rodzaju transakcji opuszcza on kraj (w razie konieczności należy zmienić kod rodzaju transakcji na kod związany z obrotem uszlachetniającym).

Powyższy opis wskazuje na ważną rolę „**kodów rodzajów transakcji**” w opracowaniu zestawień liczbowych na potrzeby rachunków narodowych. Ponadto obrazuje on złożoność analizy przypadków, dla których z uwagi na różnice metodologiczne między międzynarodową wymianą towarów i ESA 2010, istnieje potrzeba zmiany kodu rodzaju transakcji na zgodny z metodologią ESA 2010.

Należy podkreślić, że różnice wynikające z odmiennych podejść do badania wymiany towarów z zagranicą są przyczyną niepoprawnej struktury towarowo-usługowej z punktu widzenia ESA 2010 oraz problemów związanych z ich bilansowaniem. Ustalenie zakresu korekty kodów rodzaju transakcji i listy jednostek poddawanych takiej analizie wymaga stałego prowadzenia analiz nad ich jakością przez departamenty biorące udział w opracowaniu informacji o międzynarodowej wymianie towarów i usług.

Analizy te prowadzone będą w oparciu o zaproponowane w dalszej części tego punktu koncepcje analizy spójności danych (punkty A, B i C). Prace te są uzupełnieniem już istniejących założeń logiczno-rachunkowych stosowanych w badaniach międzynarodowego handlu towarami i usługami. Standardowo każde sprawozdanie w ramach ustalonych w badaniu procedur jest kontrolowane ze względu na możliwość wystąpienia błędów. Niemniej łączenie danych z dwóch badań o różnych metodologiach wymaga sprawdzenia ich spójności. W analizach tych w pierwszej kolejności powinno się uwzględniać jednostki mające istotny wpływ na wartość opracowywanych danych.

Kontynuując, ocena spójności sprawozdań nie ma charakteru mechanicznego i nie jest łatwa. Wymaga ona od analityka prowadzącego kontrolę danych umiejętności „przestrzennego myślenia” i dostrzegania istnienia/braku logicznej spójności między danymi. Zadaniem przyjętych



algorytmów kontrolnych jest więc sygnalizowanie sytuacji „podejrzanych”, które mogą wymagać dalszych prac analitycznych. W oparciu o doświadczenie, przyjęte założenia i wiedzę analityk będzie podejmował decyzję, czy i jak dane zdarzenie powinno być potraktowane (np. zaliczenie podmiotu do jednostek monitorowanych, poprawa wykazanych wartości liczbowych), aby otrzymać wyniki zgodnie z wymaganiami metodologicznymi ESA 2010.

Na przykład nie każda rozbieżność w danych jest błędem. W sprawozdaniach mogą się ujawnić sytuacje, które nie są nieprawidłowością, a wynikają z różnic metodologicznych prowadzonych badań (np. gdy procedura obrotu uszlachetniającego jest otwarta na okres dwóch lat to porównanie danych z międzynarodowego handlu towarami i międzynarodowego handlu usługami będzie dawać nieprawidłowe „sygnały”). W takiej sytuacji porównanie wartości między statystyką wymiany towarowej z wymianą usług nie wskazuje błędu tylko rozbieżność rozliczenia transakcji w czasie.

Ponadto należy tu zasygnalizować sytuację, która nie będzie przedmiotem przygotowywanej koncepcji opracowania wartości obrotu uszlachetniającego, niemniej wiąże się z nią. Dotyczy to ogólnie kwestii oszacowania wartości importu/eksportu towarów sprzedawanych w kraju przetwarzania po zakończeniu usługi uszlachetniania. W wyniku tych transakcji handlowych między rezydentami i nierezydentami dokonywany jest import lub eksport towarów, które nie przekroczyły granicy (następuje zmiana własności towaru).

Często występuje tu związek podmiotów powiązanych kapitałowo<sup>3</sup>. Podmiot nierezydent (podmiot dominujący „A”) zamawia usługę uszlachetniania u rezydenta (podmiot zależny „B”), który za swoją usługę otrzymuje zapłatę (od zlecającego nierezydenta) i przekazuje uszlachetniony towar (w całości lub w części) do podmiotu handlowego (rezydenta, także podmiotu zależnego „C”) zgodnie z zawartą umową z nierezydentem. Podmiot handlowy dokonuje nabycia/importu towaru od nierezydenta (płaci za towar nierezydentowi), który nie przekroczył granicy, a więc brak jest informacji o tej transakcji w statystyce towarowej handlu zagranicznego, ale ma ona odbicie w sprawozdaniu finansowym jednostki handlowej i zgodnie z metodologią ESA2010 musi być uwzględniona w transakcjach importu towarów. Odwrotne transakcje mogą być realizowane przez rezydentów za granicą i dla nich należy oszacować wartość eksportu towarów.

Podsumowując należy zauważyć, że przy występowaniu tego zjawiska:

- a) wartość towaru po uszlachetnianiu, który opuszcza gospodarkę jest mniejsza albo w ogóle nie wystąpi (np. gdy całą uszlachetnioną produkcję sprzedano w kraju przetwarzania

---

<sup>3</sup> źródłem informacji umożliwiających poszerzoną analizę powiązań handlowych między rezydentami nierezydentami w ramach Unii Europejskiej są dane przekazywane przez te podmioty na formularzu „VAT-UE – Informacja podsumowująca o dokonanych wewnątrzspółnotowych transakcjach”.



- towaru) w stosunku do tej jaka powinna wystąpić gdyby towar po uszlachetnieniu w całości został odesłany (towar do uszlachetnienia + usługa uszlachetnienia = towar po uszlachetnieniu),
- b) towary poddane uszlachetnieniu przeważnie zmieniają swoje zaklasyfikowanie wg CN/PKWiU<sup>4</sup>,
  - c) szczególną cechą tych transakcji jest to, że fizyczne przemieszczenie towaru uszlachetnianego dokonuje się między jednostką świadczącą usługę produkcyjną (jednostka B) a jednostką C (jednostką handlową) bez przekraczania granicy, a dostawa (import) w rozumieniu prawnym jest realizowana między nierezydentem (jednostka A) a jednostką C (jednostką handlową), gdzie następuje przeniesienie prawa własności do dysponowania towarem jak właściciel bez fizycznego przekroczenia granicy przez ten towar.

Oszacowanie tych transakcji wymaga pracochłonnej analizy różnych sprawozdań/informacji poza statystycznych oraz często bezpośredniego kontaktu z jednostką.

Taki stan rzeczy powoduje, że dobór jednostek do monitorowania jest zadaniem bardzo trudnym i powinien uwzględniać powyżej opisaną sytuację. Odpowiedni dobór tych jednostek jest zadaniem ważnym dla uzyskania prawidłowego obrazu salda wymiany towarów i usług z zagranicą. Jak wskazano powyżej problem ten szczególnie może dotyczyć rezydentów i nierezydentów powiązanych kapitałowo, którzy przeprowadzają między sobą transakcje w ramach zglobalizowanego rynku.

W Załączniku 1 przedstawiono koncepcje założeń służących uzgodnieniu kodów rodzaju transakcji dotyczących obrotu uszlachetniającego w badaniu międzynarodowego handlu towarami i usługami tak dalece jak jest to możliwe oraz ustaleniu listy jednostek poddanych szczególnej kontroli. Proces uzgodnień rodzaju transakcji dotyczy transakcji oznaczonych w statystyce międzynarodowego handlu towarami kodami rodzaju transakcji „11 (bezwarunkowe kupno/sprzedaż), 41, 42, 51” oraz „52” z zakresem danych zbieranych na formularzach DNU-K i DNU-R dotyczących międzynarodowego handlu usługami w zakresie kodów usług „150” i „160” z możliwością korekty innych kodów usług.

## **7.5. Przygotowanie koncepcji opracowania danych dotyczących uszlachetnienia na potrzeby rachunków narodowych.**

Wprowadzona zmiana metodologiczna w **rejestracji obrotu uszlachetniającego** do ESA 2010 wymaga ustalenia nowej wartości towarów i usług, które podlegają wymianie z zagranicą.

---

<sup>4</sup> Nomenklatury Scalonej/ Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług.



W efekcie tej zmiany towary wysyłane za granicę w ramach obrotu uszlachetniającego rejestrowane są w ujęciu netto, w odróżnieniu od ujęcia brutto stosowanego w Systemie Rachunków Narodowych 1993 (System of National Accounts - SNA 1993) i ESA 95. Oznacza to, że towary przekraczające granicę w ramach obrotu uszlachetniającego (bez zmiany własności) nie są ujmowane jako import i eksport towarów tylko jako import i eksport usług uszlachetniania. W związku z tym konieczne jest:

- pomniejszenie wartości wymiany towarów z krajami trzecimi<sup>5</sup> o import i eksport towarów będących w procedurze uszlachetniania oraz powiększenie z tego tytułu importu i eksportu usług o wartość wykonanych usług uszlachetniania na powierzonym towarze;
- pomniejszenie wartości wymiany towarów z krajami Unii Europejskiej o **przywóz towarów** (import towarów) i wywóz towarów (eksport towarów) będących w obrocie uszlachetniającym oraz powiększenie z tego tytułu importu i eksportu usług o wartość wykonanych usług uszlachetniania na powierzonym towarze.

W związku ze stosowaniem odmiennych pojęć do opisu zjawiska wymiany towarów i usług w handlu z krajami trzecimi i w handlu z krajami Unii Europejskiej dla potrzeb tego opracowania przyjmuje się, że **przywóz towarów** oznacza **import towarów** natomiast **wywóz towarów** oznacza **eksport towarów**. Oznacza to, że transakcje realizowane z krajami Unii Europejskiej i krajami trzecimi określane są jednolicie pojęciem importu albo eksportu.

Podstawy opracowania koncepcji założeń uwzględniających zmianę metodologiczną dotyczącą nowego podejścia do prezentacji danych o obrocie uszlachetniającym, na potrzeby Departamentu Rachunków Narodowych, przygotowano w oparciu o przeprowadzone w latach 2010-2012 badania międzynarodowego handlu towarami i usługami (wykorzystano ich metodologię i uzyskane w oparciu o nie wyniki).

Zaproponowana koncepcja opracowania danych o wartości usług uszlachetniania oraz wartości towarów w wymianie międzynarodowej wskazuje na potrzebę wykorzystania pomocniczych źródeł informacji<sup>6</sup> dla poprawy dokładności opracowywanych danych z tego obszaru. Wskazanie na potrzebę wykorzystania dodatkowych źródeł danych wynika tak z uzyskania nowych doświadczeń/wiedzy na temat prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty, jak i z nowych międzynarodowych opracowań w tym temacie. Wykorzystanie zaproponowanych uzupełniających rozwiązań wymagać będzie dalszych prac nad ich praktycznym zastosowaniem. W szczególnym przypadku, z uwagi na ograniczone możliwości pozyskiwania danych od podmiotów, konieczne może być ograniczenie szacunków w tym obszarze do jednostek mających istotny wpływ na wyniki. Wskazane w opracowaniu działania

<sup>5</sup> ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. prawo dewizowe, Dz. U. Nr 141, poz. 1178, z późn. zm.

<sup>6</sup> dane Ministerstwa Finansów z bazy danych o podatnikach podatku od towarów i usług (VAT) czy też wobec braku innych możliwości zaprojektowanie odpowiedniego badania panelowego



mogą mieć swoje zastosowanie w latach następnych. Mogą one też ewoluować wraz ze zmieniającą się wiedzą/doświadczeniem na temat zjawiska obrotu uszlachetniającego oraz wraz ze zmianami w zakresie dostępnych źródeł danych.

Podstawowymi źródłami danych do opracowania koncepcji kalkulacji informacji o obrocie uszlachetniającym są:

- badanie międzynarodowego handlu towarami (tj. zgłoszenia celne dla systemu EXTRASTAT oraz deklaracja INTRASTAT – WYWÓZ i deklaracja INTRASTAT – PRZYWÓZ dla systemu INTRASTAT),<sup>7</sup>
- badanie międzynarodowego handlu usługami (tj. dane zgromadzone w oparciu o formularze statystyczne DNU-R „Sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług za rok ...” oraz DNU-K „Sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług za kwartał ...”).

Podstawowym założeniem metodologicznym przyjętym w ESA 2010, które wpływa na przygotowanie wszystkich procedur jest założenie, że przerobiony, uszlachetniony, wyprodukowany towar pozostaje własnością zlecającego i podlega zwrotowi. Dlatego kraj, który wysyła wyroby do uszlachetniania wykazuje import usługi uszlachetniania natomiast kraj, w którym uszlachetnianie ma miejsce, rejestruje eksport usługi uszlachetniania. Oznacza to konieczność wyłączenia ze statystyki towarowej (import i eksport) danych o wartości towarów, które zostały poddane uszlachetnieniu oraz uzupełnienie wartości importu i eksportu usług o wartość usług uszlachetniania oraz naprawy wykonanych na powierzonym towarze (import i eksport).

Należy powiedzieć, że w międzynarodowej wymianie towarów transakcje nazywane są **obrotem uszlachetniającym czynnym** dla tego kraju, w którym odbywa się przerób i **obrotem uszlachetniającym biernym** dla kraju, który powierza towar do przerobu za granicę.

Przygotowanie koncepcji opracowania danych dotyczących uszlachetniania za lata 2010-2012 na potrzeby rachunków narodowych i bilansu płatniczego oparto na badaniach prowadzonych przez GUS w zakresie międzynarodowej wymiany towarów i międzynarodowej wymiany usług tj.:

- 1) pierwszą koncepcję uwzględniającą zmiany metodologiczne w ESA 2010 oparto tylko na danych z międzynarodowej wymiany towarów,
- 2) drugą koncepcję oparto na wykorzystaniu danych z międzynarodowej wymiany towarów oraz międzynarodowej wymiany usług.

---

<sup>7</sup> EXTRASTAT – system oparty na danych rejestrowanych na zgłoszeniach celnych, który obejmuje swym zakresem dane statystyczne realizowane z państwami niebędącymi członkami UE.  
INTRASTAT – system statystyczny obrotów towarowych realizowany z państwami członkowskimi UE. Obowiązek sprawozdawczy jest uzależniony od wartości obrotów dokonanych przez podmioty z krajami UE.





Szczegółowe założenia dotyczące obliczania skorygowanej wartości importu i eksportu towarów i usług z tytułu zmiany podejścia do prezentacji danych dla towarów podlegających procesowi uszlachetniania w wymianie międzynarodowej przedstawiono w Załączniku 2.

## 7.6. Wnioski i rekomendacje

Badanie spójności danych przeprowadzono na przykładzie danych za 2012 r. Dla przeprowadzenia prac analitycznych podmioty podzielono na trzy grupy tj. podmioty wykazujące działalność związaną z uszlachetnianiem czynnym, z uszlachetnianiem biernym oraz pomocniczo podmioty, które wykazały w statystyce międzynarodowego handlu towarami import/eksport towarów lub wykazały import/eksport towarów w sprawozdaniach finansowych. W opracowaniu koncepcji badania obrotu uszlachetniającego wykorzystano także pomocniczo informacje ze sprawozdania o produkcji (P-01) w szczególności poddając analizie dane o wartości sprzedaży usług świadczonych przez podmiot gospodarczy.

Pierwszy etap prac obejmował analizę danych o obrocie uszlachetniającym czynnym. Objęła ono jednostki, które złożyły sprawozdanie. Informacje zawarte w sprawozdaniach posłużyły do zbadania zgodności danych sprawozdawczych i ustalenia listy podmiotów, których transakcje ze względu na potrzeby rachunków narodowych muszą być traktowane indywidualnie. Podstawą przeprowadzenia tych analiz były wartości liczbowe uzyskane w oparciu o kody rodzajów transakcji (międzynarodowa wymiana towarów) i kody usług (międzynarodowa wymiana usług). Podobną ocenę danych przeprowadzono także w zakresie obrotu uszlachetniającego biernego. Badaniu poddano podmioty, które spełniły poniższe kryteria:

- 1) złożyły sprawozdanie z informacją o towarach w obrocie uszlachetniającym/usługach uszlachetniania/naprawy,
- 2) wartość towarów w obrocie uszlachetniającym oraz przychodów lub rozchodów z tytułu świadczenia usług uszlachetniania/naprawy przekroczyła 500 zł (ze względu na zaokrąglenie danych jednostki do pełnych tys. zł).

W oparciu o prace analityczne wykonane na jednostkowych zbiorach danych dotyczących obrotu uszlachetniającego przygotowano następujące wnioski:

- 1) **kontynuowanie prac nad rozwojem i wykorzystaniem przygotowanego narzędzia** jakim są zaplanowane w ramach przygotowanej koncepcji opracowania danych o obrocie uszlachetniającym tablice analityczne. Narzędzie to pokazało duży potencjał informacyjny w zakresie możliwości prowadzenia ukierunkowanej analizy na gromadzonych niezależnie danych statystycznych. Bieżąca analiza wybranych danych zawartych w zbiorach pokazuje



obszary możliwych niespójności. Ich wyjaśnienie na wczesnym etapie opracowania danych przyczyni się, tak do poprawy jakości danych sprawozdawczych jak i zestawień opracowywanych w ramach wymagań określonych metodologią ESA 2010,

- 2) **bieżące prowadzenie analiz porównawczych kodów usług w jednostkach sprawozdawczych.** Ciągłość sprawozdawczej informacji od jednostki o usłudze uszlachetniania zależy od umów zawieranych między przedsiębiorcami. Cechuje je pewna zmienność w czasie. Może ona zależeć od np. koniunktury w gospodarce czy rodzaju uszlachetnianego produktu (np. uszlachetnianie produktów rolnych jest związane z cyklem produkcji rolniczej). Niemniej do analizy poprawności kodów usług na poziomie jednostki sprawozdawczej jako narzędzie kontrolne powinno być zastosowane porównanie kodu rodzaju usługi z kodami usług wykazanymi w poprzednim okresie sprawozdawczym,
- 3) **eliminacja niezgodności w zakresie danych sprawozdawczych.** Jednostki sprawozdają dane w sposób utrudniający bilansowanie danych w rachunkach narodowych (niezgodnie z ESA 2010, ale zgodnie ze statystyką międzynarodowego handlu towarami (International Merchandise Trade Statistics - IMTS). Jest to związane m.in. z występowaniem w statystyce towarowej handlu zagranicznego jako podmiotów zobowiązanych do składania deklaracji nie tylko rezydentów, ale także nierezydentów gospodarki. Zgodnie przepisami dotyczącymi obrotu towarowego z zagranicą podmiotem odpowiedzialnym za składanie deklaracji INTRASTAT oraz zgłoszeń celnych są podmioty, które są w posiadaniu towaru. Posiadanie nie musi oznaczać, że podmiot jest właścicielem towaru. Może być to pośrednik handlowy a nawet spedytora. Sytuacja taka może uniemożliwić jakiegokolwiek porównania ze sprawozdawczością statystyczną.

W przypadku niewłaściwego oznaczania kodu rodzaju transakcji „11” (kupno/sprzedaż) dla towarów podlegających uszlachetnianiu należy ustalić poprawny kod rodzaju transakcji „41” albo „51” (obrót uszlachetniający) tj. transakcji bez przeniesienia prawa własności na uszlachetniającego. Przekodowanie towarów oznaczonych niewłaściwym kodem powinno być przeprowadzone w nowym polu „kod rodzaju transakcji na potrzeby rachunków narodowych”. Dla przeprowadzenia tego przekodowania należy kontrolować sposób wypełnienia sprawozdania finansowego przez jednostkę wykonującą usługę uszlachetniania. Jednostka wykazująca transakcje kupna/sprzedaży w międzynarodowej wymianie towarów powinna w sprawozdaniu finansowym wykazać informacje m.in. takie jak: zużycie materiałów, zapasy, wartość sprzedanych towarów i materiałów, przychody netto ze sprzedaży produktów czy przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów. Brak tych informacji w sprawozdaniu finansowym w stopniu uwiarygodniającym dane z handlu zagranicznego towarami wskazuje na konieczność nadania nowego kodu rodzaju



transakcji. Ograniczeniem tej analizy jest zakres dostępnych danych tj. w przypadku badań rocznych możliwość wykorzystania danych jednostek dużych i średnich, które złożyły sprawozdanie.

- 4) **spójne wprowadzanie korekt kodów rodzajów transakcji.** Zmiana kodu rodzaju transakcji dla jednostki po stronie importu wymaga analizy i zmiany danych po stronie eksportu towarów (tj. należy doprowadzić do spójności transakcji po stronie importu i eksportu towarów). Jeżeli do gospodarki wchodzi towar do uszlachetniania to opuszczający ją towar po uszlachetnieniu (może mieć inny kod Nomenklatury Scalonej CN). Mogą tu wystąpić trudności z identyfikacją podmiotu zamykającego transakcję. Ponadto w przypadku transakcji realizowanych przez podmioty z krajów trzecich (spoza Unii Europejskiej) nie ma żadnej możliwości ich zidentyfikowania (brak REGON (numeru identyfikacyjnego Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej) i NIP (Numeru Identyfikacji Podatkowej) w systemie danych statystyki handlu zagranicznego towarami).
- 5) **utworzenie listy jednostek, dla których należy zmieniać kod rodzaju transakcji.** Zaletą tego działania jest prowadzenie stałej analizy wybranej grupy jednostek ze względu na wykazywane kody rodzajów transakcji. Do wad należy zaliczyć zwiększoną pracochłonność związaną z przygotowaniem danych na potrzeby rachunków narodowych oraz potrzebę uzyskania dodatkowych informacji z jednostek poddanych tej analizie.
- 6) **koncepcja założeń metodologicznych przyjęta do zestawiania transakcji w rachunku wymiany towarów i usług z zagranicą dla rachunków narodowych** wymaga oprócz przyjęcia danych z zakresu statystyki międzynarodowego handlu towarami także przeprowadzenia szacunków dla opracowania wartości importu i eksportu towarów po uszlachetnieniu, które w ramach transakcji kupna/sprzedaży między rezydentem i nierezydentem nie opuściły kraju wykonującego uszlachetnianie (metodologia IMTS rejestruje tylko fizyczny ruch towarów przez granicę). Opracowanie szacunków dla tych transakcji wymaga porównania dostępnych źródeł informacji z zakresu sprawozdawczości finansowej i rzeczowej i zidentyfikowania grupy podmiotów mogących takie transakcje realizować.
- 7) **dalsze doskonalenie metodologii opracowania danych o obrocie uszlachetniającym:**
  - prowadzenie prac związanych z pozyskiwaniem nowych źródeł danych służących do opracowania rachunku wymiany towarów i usług z zagranicą,
  - kontynuowanie prac nad opracowaniem metodologii uwzględniania wartości transakcji towarowych, które nie przekraczają granicy w wyniku czego nie są one



uwzględniane w statystyce towarowej handlu zagranicznego (w imporcie i eksporcie towarów).

Dla ustalenia koncepcji obliczania wartości importu i eksportu towarów, który nie przekracza granicy skupiono się na badaniu różnic w wartościach wykazywanych przez jednostki w sprawozdaniach finansowych i statystyce międzynarodowej wymiany towarów. Przeprowadzone prace pozwoliły wyspecyfikować grupę przedsiębiorstw, dla których uzyskano odmienne wartości importu/eksportu z sprawozdawczości finansowej i międzynarodowego handlu towarami. Niemniej uzyskane w toku obliczeń różnice są obciążone brakiem pełnej porównywalności danych. Wobec czego nie dają one, na tym etapie prac, wystarczających podstaw do przyjęcia metodologii o szacunku wartości importowanych i eksportowanych towarów, które nie przekraczają granicy. Natomiast uzyskane informacje stanowią podstawę do dalszego badania tej grupy jednostek.

Przeprowadzone w tym obszarze prace wskazały na:

- a) istnienie odmiennych podejść do definicji dotyczącej podmiotu sprawozdającego z punktu widzenia realizowania obowiązku sprawozdawczego w statystyce międzynarodowej wymiany towarów i sprawozdawczości finansowej. Osoba zobowiązana do złożenia deklaracji w międzynarodowej wymianie towarów nie musi być bezpośrednim właścicielem towaru. W związku z tym nie można w sposób jednoznaczny połączyć na poziomie jednostki sprawozdawczej danych o wymianie towarów z zagranicą z danymi o wartości zakupów z importu czy też z wartością przychodów netto ze sprzedaży na eksport wykazanymi w sprawozdaniu finansowym.
- b) istnienie różnic w danych (dla porównywalnych okresów) z tytułu stosowania przez przedsiębiorstwa faktury „pro-forma” w międzynarodowej wymianie towarów dla dostaw z zamiarem sprzedaży po zatwierdzeniu lub wypróbowaniu czy też sprzedawanych z magazynu zagranicznego jednostki (jednostka eksportuje towar i pozostaje właścicielem tego towaru do czasu jego sprzedaży poza granicą kraju). W tym przypadku statystyka wymiany towarowej z zagranicą rejestruje import/eksport towaru natomiast w sprawozdaniu finansowym nie ma ono jeszcze odzwierciedlenia. Wystawienie faktury „pro-forma” nie powoduje skutków w zakresie podatku VAT, ani nie jest ewidencjonowane w odpowiednim rejestrze księgowym. Ponadto nie zwalnia ona jednostki z obowiązku wystawienia faktury na zasadach ogólnych, którą co do zasady, wystawia się najpóźniej do siódmego dnia od dnia dostawy. Dopiero z chwilą wystawiania faktury na zasadach ogólnych to zdarzenie gospodarcze znajdzie odzwierciedlenie w sprawozdaniu finansowym.



- c) fakt, że środki trwale przemieszczane za granicę w celu remontu naprawy mogą zostać tam sprzedane. W związku z tym nie zostanie odnotowany w statystyce międzynarodowej wymiany towarów ich powrót. Natomiast sprzedaż środka trwałego będzie w sprawozdaniu finansowym jednostki ujęta wynikiem w „pozostałych przychodach operacyjnych” jako „zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych” albo w „pozostałych kosztach operacyjnych” jako „strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych. Należy zauważyć, że ustalenie wyniku na sprzedaży środka trwałego zależy od różnicy między jego niezamortyzowaną częścią a uzyskanym przychodem z jego sprzedaży. Podmiot z takiej sprzedaży uzyska zysk gdy przychód uzyskany ze sprzedaży jest większy od niezamortyzowanej części środka trwałego natomiast poniesie stratę gdy przychód uzyskany ze sprzedaży jest mniejszy od niezamortyzowanej części składnika majątku. W tym przypadku to zdarzenie gospodarcze w sprawozdaniu finansowym nie zostanie wykazane jako przychód netto ze sprzedaży na eksport.

Krótki czas realizacji projektu oraz rozbieżności metodologiczne między badaniem międzynarodowej wymiany towarów oraz sprawozdawczością finansową nie pozwoliły na wypracowanie bezpośrednio w ramach tego projektu koncepcji badania wartości importu i eksportu towarów, które nie przekraczają granicy. Niemniej uzyskana wiedza przy próbie wypracowania tej koncepcji wskazuje na potrzebę prowadzenia dalszych prac analitycznych ukierunkowanych na wykorzystanie administracyjnych źródeł danych tj. danych z „Bazy danych o podatnikach podatku od towarów i usług (VAT)”. Aktualnie możliwość wykorzystania tych danych do prac badawczych jest ograniczona poprzez brak odpowiednich zapisów w programie badań statystycznych statystyki publicznej. W związku z tym, planuje się przeprowadzenie odpowiednich zmian w PBSSP 2014 i PBSSP 2015, aby uzyskać możliwość przeprowadzenia dalszych prac analitycznych z tego obszaru.

W przypadku braku możliwości wykorzystania danych administracyjnych uzyskanie danych z tego obszaru może być zapewnione poprzez zaprojektowanie odpowiedniego badania panelowego (np. jako dodatkowy „Dział” w sprawozdaniu finansowym).



## 8. Prace realizowane na poziomie regionalnym

### 8.1 Podstawowe informacje o rachunkach regionalnych

**Rachunki regionalne** są przestrzenną specyfikacją rachunków narodowych, podsystemem rachunków narodowych, w którym działalność ekonomiczna wszystkich podmiotów gospodarki narodowej jest grupowana w przekrojach terytorialnych – według regionów (NTS 1), województw (NTS 2) i podregionów (NTS 3)<sup>8</sup>.

Prowadzenie rachunków regionalnych polega na obliczaniu wybranych kategorii rachunków narodowych w przekroju regionalnym. Wymaga to uprzedniego ustalenia:

- zakresu kategorii ekonomicznych na szczeblu regionalnym,
- metodyki ich obliczania w kontekście dostępnych źródeł danych,
- zdefiniowania regionu będącego jednostką terytorialną odpowiednią pod względem statystycznym oraz prowadzonej polityki regionalnej do obliczeń kategorii makroekonomicznych.

Prowadzenie rachunków regionalnych ma szczególne znaczenie wtedy, gdy istnieją znaczące różnice w poziomie rozwoju społecznego i gospodarczego pomiędzy poszczególnymi jednostkami podziału terytorialnego.

W rachunkach regionalnych jednostki grupowane są nie tylko według funkcji i zachowań na rynku (sektory instytucjonalne) oraz rodzajów produktów finalnych (rodzaje działalności), ale również według lokalizacji przestrzennej jednostek produkcyjnych.

System rachunków na szczeblu regionalnym zakłada traktowanie każdego regionu jako odrębnego terytorium ekonomicznego, zatem transakcje z innymi regionami powinny być traktowane jako transakcje zewnętrzne. Region jest jednak jednostką terytorialną mniej „domkniętą” ekonomicznie niż kraj. Przepływy towarowe i finansowe pomiędzy regionami są często bardzo słabo rozpoznane pod względem statystycznym. Dlatego też zakres rachunków regionalnych jest mniejszy niż rachunków narodowych.

Zakres i metodyka rachunków regionalnych prowadzonych w danym kraju są uwarunkowane szeregiem czynników, wśród których najbardziej istotnymi są:

- organizacja badań statystycznych, na co składają się takie elementy jak zakres prowadzonych badań, ich metodologia, sposób przeprowadzania badań strukturalnych i reprezentacyjnych itp.,

---

<sup>8</sup> NTS – Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych – klasyfikacja jednostek terytorialnych obowiązująca w krajach Unii Europejskiej: NTS1- regiony, NTS2- województwa, NTS3- podregiony.



- dostępność odpowiednich danych ze źródeł pozastatystycznych w grupowaniach terytorialnych (podatki i opłaty, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne itp.),
- rozwiązania obowiązujące w przepisach prawno-finansowych (np. zasady rachunkowości, przepisy podatkowe, prawo budżetowe).

**Generalną zasadą rachunków regionalnych** jest zachowanie spójności metodologicznej oraz zgodności liczbowej danych z rachunkami narodowymi. Oznacza to, że w obliczeniach rachunków regionalnych:

- wykorzystywane są pojęcia i definicje rachunków narodowych,
- wyniki bilansowane są z rachunkami narodowymi.

Istotne dla rachunków regionalnych jest to, że grupowanie działalności ekonomicznej podmiotów gospodarki narodowej w przekroju terytorialnym dokonywane jest w zależności od przestrzennej struktury prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.

Zgodnie z obowiązującymi zasadami podstawową jednostką obserwacji w rachunkach regionalnych jest **jednostka lokalna rodzaju działalności** w odróżnieniu od rachunków narodowych, gdzie jest nią jednostka instytucjonalna. Lokalną jednostką rodzaju działalności może być jednostka instytucjonalna lub jej część, usytuowana w geograficznie zidentyfikowanym miejscu. Zatem grupowanie danych w przekroju województw i podregionów w podziale na rodzaje działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), opracowanej na podstawie NACE Rev.2 (Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej, Rev. 2), jest dokonywane zgodnie z siedzibą i podstawowym rodzajem działalności jednostki lokalnej przedsiębiorstwa.

Obliczanie poszczególnych kategorii ekonomicznych dla regionów może być dokonane przez stosowanie różnych metod w zależności od rodzaju źródła i szczegółowości danych będących do dyspozycji. Możliwe jest zastosowanie następujących metod:

- z dołu do góry,
- pseudo z dołu do góry,
- z góry na dół,
- pseudo z góry na dół,

Metodę „z dołu do góry” stosuje się w przypadku posiadania wiarygodnych danych na poziomie jednostek lokalnych rodzaju działalności. Polega ona na sumowaniu danych dla jednostek lokalnych rodzaju działalności do momentu uzyskania wartości agregatu dla danego regionu. Wartości regionalne są sumowane do odpowiedniej wartości krajowej.

Metoda „pseudo z dołu do góry” jest stosowana gdy nie ma pełnych informacji o jednostkach lokalnych rodzaju działalności. Dane dla jednostek lokalnych rodzaju działalności



są szacowane na podstawie danych dla przedsiębiorstwa, jednostki rodzaju działalności lub jednostki lokalnej. Następnie szacunki te są sumowane w celu otrzymania wartości agregatu dla danego regionu, tak jak w czystej metodzie „z dołu do góry”.

Metoda „z góry na dół” jest stosowana w przypadku braku możliwości wyliczenia agregatu regionalnego za pomocą sumowania danych z jednostek lokalnych. Polega ona na podziale wartości ogółem dla kraju między regiony przy zastosowaniu odpowiedniego klucza dystrybucji, przez co dane krajowe są przypisywane bezpośrednio do regionów. Klucz dystrybucji jest opracowywany na podstawie danych zbliżonych do szacowanej zmiennej. Obliczana jest odpowiednia struktura terytorialna będąca podstawą regionalizacji.

W metodzie „pseudo z góry na dół” klucz dystrybucji nie jest opracowywany na podstawie danych o jednostkach lokalnych lub jednostkach lokalnych rodzaju działalności i nie jest zbliżony do szacowanych zmiennych.

## **8.2 Opracowanie metody rozszacowania obrotu uszlachetniającego w przekroju województw**

Na potrzeby realizowanego projektu jako poziom regionalny przyjęto województwa – jednostki 2 poziomu według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS).

W II etapie realizacji projektu zostały wykonane prace o charakterze analitycznym oraz obliczeniowym dotyczące następujących zadań:

- analiza zapisów dotyczących obrotu uszlachetniającego zawartych w ESA oraz w materiałach GUS,
- inwentaryzacja dostępnych źródeł danych do obliczeń obrotu uszlachetniającego na poziomie województw (NTS 2),
- zapoznanie się z metodami kalkulacji obrotu uszlachetniającego na poziomie kraju,
- opracowanie założeń metodologicznych dotyczących rozszacowania obrotu uszlachetniającego na poziom województw (NTS 2) na podstawie badania międzynarodowego handlu towarami oraz międzynarodowego handlu usługami.
- opracowanie metody rozszacowania obrotu uszlachetniającego na województwa (NTS 2),





- wykonanie eksperymentalnych szacunków obrotu uszlachetniającego za lata 2010 – 2012.

Badanie międzynarodowego handlu towarami oraz badanie międzynarodowego handlu usługami nie zapewnia danych na poziomie jednostek lokalnych. Istnieje zatem konieczność dokonania rozdysponowania danych ogółem dla kraju na poziom regionalny za pomocą metody „z góry na dół”. Zaletą tej metody jest zagwarantowanie liczbowej zgodności pomiędzy rachunkami narodowymi i regionalnymi. Bazuje ona na istniejących danych o obrocie uszlachetniającym na szczeblu kraju, nie wymaga tworzenia odrębnych baz danych oraz specjalnych systemów przetwarzania danych jednostkowych dla systemu rachunków regionalnych.

Opracowano dwie metody rozszacowania na województwa danych dotyczących obrotu uszlachetniającego. Pierwszą koncepcję rozszacowania danych o imporcie i eksporcie usług uszlachetnienia oraz usług naprawy i konserwacji dóbr ruchomych oparto na danych pochodzących z badania międzynarodowej wymiany towarów. Natomiast druga metoda bazuje na danych gromadzonych w badaniu międzynarodowej wymiany usług.

Szczegółowe informacje na temat zastosowanej metody do rozszacowania danych o obrocie uszlachetniającym zostały przedstawione w dalszej części niniejszego raportu.

### **8.3 Inwentaryzacja źródeł danych**

Do opracowania metody rozszacowania wyników dotyczących obrotu uszlachetniającego na poziom województw (NTS 2) wykorzystano dane pochodzące z następujących źródeł danych:

- badanie międzynarodowego handlu towarami:
  - dane z deklaracji INTRASTAT – o obrocie z krajami Unii Europejskiej,
  - dane ze zgłoszeń celnych – o obrocie towarowym z krajami spoza Unii Europejskiej,
- badanie międzynarodowego handlu usługami:
  - dane z formularza DNU-K „Sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług za kwartał...”,
  - dane z formularza DNU-R „Sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług za rok...”
- SP Roczna ankieta przedsiębiorstwa – dane o jednostkach lokalnych,
- P-01 Sprawozdanie o produkcji,
- Baza Jednostek Statystycznych (BJS).



Na potrzeby projektu inwentaryzacji poddano zarówno źródła danych wykorzystane w obliczeniach obrotu uszlachetniającego, tj. badanie międzynarodowego handlu towarami, badanie międzynarodowego handlu usługami, jak również informacje ze sprawozdania P-01 dotyczące wartości sprzedaży usług świadczonych przez przedsiębiorstwa oraz sprawozdanie SP w zakresie danych finansowych dla jednostek lokalnych.

#### **8.4 Założenia metodologiczne dotyczące obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie towarów**

Podstawowym założeniem tej metody jest przyjęcie danych pochodzących ze statystyki handlu zagranicznego towarami. Przyporządkowanie danych o imporcie i eksporcie usług uszlachetnienia oraz usług naprawy do konkretnego województwa zostało przeprowadzone metodą przedsiębiorstw w oparciu o Bazę Jednostek Statystycznych (BJS). Dane dotyczące importu i eksportu w zakresie uszlachetniania w podziale na województwa opracowane zostały na podstawie dokumentów zgłoszenia celnego dla systemu EXTRASTAT oraz deklaracji INTRASTAT -WYWÓZ i deklaracji INTRASTAT - PRZYWÓZ dla systemów INTRASTAT w połączeniu z Bazą Jednostek Statystycznych, na podstawie której został dobrany identyfikator województwa, w którym znajduje się miejsce siedziby eksportera/importera.

Należy zwrócić uwagę, że w statystyce handlu zagranicznego nie zawsze jest możliwe przydzielenie strumieni handlu do konkretnego województwa – oprócz 16 województw stanowiących jednostki podziału terytorialnego (NTS 2) występuje „województwo nieznane”. Wynika to z faktu funkcjonowania w handlu zagranicznym towarami podmiotu-pośrednika, zarejestrowanego w Polsce wyłącznie do celów podatkowych, a podmiot taki jako nierezydent nie jest objęty sprawozdawczością GUS oraz nie znajduje się w bazie BJS. W związku z powyższym dla potrzeb utworzenia wskaźników regionalizacji wyeliminowano „województwo nieznane”, a wartość obrotu uszlachetniającego dla Polski została obliczona jako suma obrotu uszlachetniającego województw.

Zgodnie z metodologią opartą na Europejskim Systemie Rachunków ESA 2010 wymagane jest aby wszystkie transakcje dotyczące uszlachetnienia i napraw były rejestrowane w ujęciu netto. Natomiast dane o towarach objętych procedurą uszlachetniania, których źródłem informacji jest statystyka handlu zagranicznego towarami, ujmowana jest według metody brutto. Oznacza to, że dane o obrocie uszlachetniającym zawierają informacje o wartości powierzonych materiałów



oraz wykonanej usługi. W celu uzyskania wartości usługi uszlachetniania czynnego i biernego w ujęciu netto wyliczono saldo wymiany towarów z zagranicą.

### **8.5 Poniżej przedstawiono założenia do opracowania wskaźnika do rozszacowania wyników obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie towarów**

Opracowania danych o wartości obrotu uszlachetniającego w podziale na obrót czynny i bierny przeprowadzono na podstawie kodu rodzajów transakcji stosowanego w statystyce handlu zagranicznego.

Etapy obliczeń są następujące:

#### Obliczenia obrotu uszlachetniającego czynnego

1. Obliczanie wartości importu czynnego towarów do uszlachetniania lub naprawy (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$X1_{\text{woj}} = \Sigma \text{imp41}_{\text{woj}} + \Sigma \text{imp42}_{\text{woj}}$$

gdzie:

X1 – import czynny towarów,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

Import czynny towarów (**X1**) – towar został przysłany do naszego kraju w celu uszlachetnienia albo naprawy; kody transakcji: 41, 42.

2. Obliczanie wartości eksportu czynnego towarów do uszlachetniania lub naprawy (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$X2_{\text{woj}} = \Sigma \text{eks51}_{\text{woj}} + \Sigma \text{eks52}_{\text{woj}}$$

gdzie:

X2 – eksport czynny towarów,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

Eksport czynny towarów (**X2**) – towar został odesłany do kraju zamawiającego po uszlachetnieniu albo naprawie; kody transakcji: 51, 52.

Wartość usług uszlachetniania czynnego i napraw stanowi różnicę pomiędzy eksportem czynnym towarów a importem czynnym towarów:

$$Dx_{\text{woj}} = X2_{\text{woj}} - X1_{\text{woj}}$$



gdzie:

$Dx$  – wartość usług uszlachetniania czynnego i napraw stanowiąca zapłatę za usługi uszlachetniania i napraw otrzymana od nierezydenta,  
 $woj$  – symbole województw (02, 04, ... 32).

Zgodnie z generalną zasadą rachunków regionalnych, która mówi o zachowaniu spójności metodologicznej oraz zgodności liczbowej danych z rachunkami narodowymi należy zbilansować wyniki obliczeń usług uszlachetniania czynnego i napraw według województw z danymi obliczonymi w rachunkach narodowych.

W związku z powyższym należy obliczyć wskaźniki struktury według wzoru:

$$\text{Wskaźnik } Dx_{woj} = \frac{Dx_{woj}}{Dx_{ogółem\ Polska}}$$

gdzie:

$Dx_{ogółem\ Polska}$  – suma otrzymanych wyników dla województw.

Obliczanie usług uszlachetniania czynnego na podstawie statystyki handlu zagranicznego towarami (w tys. zł) w przekroju województw (NTS 2) według wzoru:

$$Dx(RR)_{woj} = Dx(RN)_{ogółem\ Polska} * \text{Wskaźnik } Dx_{woj}$$

gdzie:

$Dx(RR)_{woj}$  – wartość usług uszlachetniania czynnego obliczona metodą rachunków regionalnych,  
 $Dx(RN)_{ogółem\ Polska}$  – wartość usług uszlachetniania czynnego obliczona zgodnie z metodologią rachunków narodowych,  
 $woj$  – symbole województw (02, 04, ... 32).

#### Obliczenia obrotu uszlachetniającego biernego

1. Obliczanie wartości importu biernego towarów do uszlachetniania lub naprawy (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$Y2_{woj} = \Sigma \text{imp51}_{woj}$$

gdzie:

$Y2$  – import bierny towarów

$woj$  – symbole województw (02, 04, ... 32).

Import bierny towarów ( $Y2$ ) – towar powrócił do Polski po uszlachetnieniu albo naprawie;  
kod transakcji: 51.



2. Obliczanie wartości eksportu biernego towarów do uszlachetniania lub naprawy (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$Y1_{\text{woj}} = \Sigma \text{eks41}_{\text{woj}} + \Sigma \text{eks42}_{\text{woj}}$$

gdzie:

Y1 – eksport bierny towarów,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

Eksport bierny towarów (Y1) – towar został wysłany przez Polskę do uszlachetniania albo naprawy; kody transakcji: 41, 42.

Wartość usług uszlachetniania biernego i napraw stanowi różnicę pomiędzy importem biernym towarów a eksportem biernym towarów:

$$Dy_{\text{woj}} = Y2_{\text{woj}} - Y1_{\text{woj}}$$

gdzie:

Dy – wartość usług uszlachetniania biernego i napraw stanowiąca zapłatę za usługi uszlachetniania i napraw otrzymana przez nierezydenta,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

W celu zachowania spójności metodologicznej oraz zgodności liczbowej danych z rachunkami narodowymi należy zbilansować wyniki obliczeń usług uszlachetniania biernego i napraw obliczone według województw.

Obliczanie wskaźników struktury według wzoru:

$$\text{Wskaźnik } Dy_{\text{woj}} = \frac{Dy_{\text{woj}}}{Dy_{\text{ogółem Polska}}}$$

gdzie:

$Dy_{\text{ogółem Polska}}$  – suma otrzymanych wyników dla województw.

Obliczanie usług uszlachetniania biernego na podstawie statystyki handlu zagranicznego towarami (w tys. zł) w przekroju województw (NTS 2) według wzoru:

$$Dy(RR)_{\text{woj.}} = Dy(RN)_{\text{ogółem Polska}} * \text{Wskaźnik } Dy_{\text{woj.}}$$

gdzie:

$Dy(RN)_{\text{ogółem Polska}}$  – wartość usług uszlachetniania biernego obliczona zgodnie z metodologią rachunków narodowych,



Dy(RR)<sub>ogółem Polska</sub> – wartość usług uszlachetniania biernego obliczona metodą rachunków regionalnych,  
woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

W związku z faktem, iż wartość uszlachetnienia czynnego i biernego na bazie netto, wyliczona na podstawie danych pochodzących ze statystyki handlu zagranicznego towarami przyjmuje w niektórych województwach wartości ujemne, a wartość świadczonych lub nabywanych usług powinna być dodatnia, przyjęcie danych towarowych uznano za niewłaściwe, a jako dane źródłowe dla obliczania wartości usług uszlachetniania czynnego i biernego przyjęto dane pochodzące ze statystyki handlu usługami.

## **8.6 Założenia metodologiczne dotyczące obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie usług**

W drugiej koncepcji do opracowania informacji o imporcie i eksporcie usług uszlachetniania oraz naprawy i konserwacji dóbr ruchomych wykorzystano dane gromadzone w badaniu międzynarodowej wymiany usług. Przyporządkowanie danych o imporcie i eksporcie usług uszlachetnienia oraz usług naprawy do konkretnego województwa zostało w pierwszym etapie przeprowadzone w oparciu o BJS (Bazę Jednostek Statystycznych) metodą przedsiębiorstw. Dane dotyczące importu i eksportu w zakresie uszlachetniania w podziale na województwa opracowane zostały na podstawie wartości usług dostarczonych oraz usług nabytych kod usługi 150 „Usługi uszlachetnienia oraz kod usługi 160 „Usługi napraw i konserwacji” (gdzie indziej niewymienione)”.

Z punktu widzenia systemu rachunków regionalnych istotne jest zestawianie danych zgodnie z przyjętą w rachunkach regionalnych „metodą jednostek lokalnych”. Metoda ta zapewnia prawidłową alokację danych do poszczególnych województw. Zgodnie z obowiązującymi zasadami podstawową jednostką obserwacji w rachunkach regionalnych jest jednostka lokalna, natomiast w badaniu handlu międzynarodowego usługami podstawową jednostką obserwacji jest przedsiębiorstwo.

W celu otrzymania danych w zakresie obrotu uszlachetniającego według jednostek lokalnych biorących udział w procesie uszlachetniania konieczne było opracowanie metody polegającej na zastosowaniu klucza przejścia z metody przedsiębiorstw na metodę jednostek lokalnych.

W celu opracowania danych o obrocie uszlachetniającym według metody jednostek lokalnych analizie poddano 38 podmiotów, których udział w wartości ogółem przychodów



z tytułu świadczonych usług uszlachetniania był istotny. Analizę danych przeprowadzono na przykładzie danych za 2012 rok.

W opracowaniu koncepcji badania obrotu uszlachetniającego na poziomie województw wykorzystano pomocniczo dane o jednostkach lokalnych ze sprawozdania SP, w szczególności dane dotyczące lokalizacji jednostki lokalnej, rodzaju działalności jednostki lokalnej jak również dane finansowe o wartości wytworzonych produktów oraz przychodach ze sprzedaży towarów i materiałów. Informacje o jednostkach lokalnych posłużyły do zbadania zgodności symbolu terytorialnego przedsiębiorstwa, które wykazało usługę uszlachetniania na sprawozdaniu w ramach badania międzynarodowego handlu usługami, a jego jednostkami lokalnymi prowadzącymi działalność produkcyjną lub usługową. Na tej podstawie ustalono listę podmiotów, których transakcje związane z obrotem uszlachetniającym ze względu na potrzeby rachunków regionalnych muszą być traktowane indywidualnie.

Dla celów analitycznych podmioty podzielono na następujące grupy:

- 1) przedsiębiorstwa, które nie posiadały jednostek lokalnych oraz takie, których wszystkie jednostki lokalne prowadziły działalność na terenie tego samego województwa,
- 2) przedsiębiorstwa, które prowadziły działalność poprzez sieć swoich jednostek lokalnych zlokalizowanych w różnych województwach tzw. jednostki multiregionalne.

Ad 1)

Przedsiębiorstwa te są jednostkami jednolicie regionalnymi i nie wymagają zastosowania klucza przejścia z metody przedsiębiorstw stosowanej w międzynarodowym handlu usługami na metodę jednostek lokalnych.

Ad 2)

W celu alokacji usług uszlachetnienia do właściwej terytorialnie jednostki lokalnej przeprowadzono analizę rodzaju działalności jednostek lokalnych przedsiębiorstw multiregionalnych. Przyjęto założenie, że usługa uszlachetniania ma miejsce w jednostkach lokalnych osiągających przychody ze sprzedaży produktów, wyłączając tym samym jednostki handlowe osiągające tylko przychody ze sprzedaży towarów i materiałów. Ponadto dla przedsiębiorstw, które posiadały więcej niż jedną jednostkę lokalną produkcyjną w różnych województwach wykorzystano pomocniczo dane ze sprawozdania o produkcji P-01 dotyczące wartości sprzedaży usług świadczonych przez przedsiębiorstwo według kodu usługi, które sparowano ze sprawozdaniem SP w zakresie miejsca prowadzenia działalności gospodarczej jednostki lokalnej.



Porównania danych z badaniem SP „Roczna ankieta przedsiębiorstwa” oraz z P-01 „Sprawozdanie o produkcji” dokonano dla 38 podmiotów, których przychody z tytułu świadczonych usług uszlachetniania były znaczące w ramach poszczególnych województw. Dla potrzeb niniejszego raportu uznaje się, że pozostałe podmioty, których udział w obrocie uszlachetniającym jest mniejszy są jednostkami jednolicie regionalnymi.

W oparciu o prace analityczne wykonane na zbiorach jednostkowych przygotowano następujące wnioski:

- 1) zdecydowana większość analizowanych podmiotów prowadzi działalność tylko w jednym województwie;
- 2) bardzo rzadkim zjawiskiem dla badanych podmiotów była sytuacja w której przedsiębiorstwo prowadziło działalność produkcyjno-usługową w kilku województwach;
- 3) zastosowanie klucza przejścia z metody przedsiębiorstw wpłynęło na różnice w zakresie regionalnej struktury obrotu uszlachetniającego w czterech województwach: (od -3,6 pkt proc. w województwie mazowieckim do 3,6 pkt proc. w województwie opolskim).

Poniżej przedstawiono założenia do opracowania wskaźnika do rozszacowania wyników obrotu uszlachetniającego na bazie danych o międzynarodowej wymianie usług.

#### Obliczenia obrotu uszlachetniającego czynnego

Obliczanie wartości usług uszlachetniania czynnego i napraw (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$Dx_{woj} = \Sigma Dx_{uu/woj} + \Sigma Dx_{un/woj}$$

gdzie:

$Dx$  – wartość usług uszlachetniania i napraw dostarczonych nierezydentom (zapłata za usługi uszlachetniania i napraw otrzymana przez rezydenta),

$Dx_{uu}$  – wartość usług uszlachetniania dostarczonych nierezydentom (dane z Dz. 1 r. 3 dla kodu usługi = 150),

$Dx_{un}$  – wartość usług napraw i konserwacji dóbr ruchomych dostarczonych nierezydentom (dane z Dz. 1 r. 3 dla kodu usługi = 160),

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

W celu zachowania spójności metodologicznej oraz zgodności liczbowej z rachunkami narodowymi należy zbilansować wyniki obliczeń usług uszlachetniania czynnego i naprawy obliczone według województw.





Obliczanie wskaźników struktury według wzoru:

$$\text{Wskaźnik } D_x \text{ woj} = \frac{D_x \text{ woj}}{D_x \text{ ogółem Polska}}$$

gdzie:

$D_x \text{ ogółem Polska}$  – suma otrzymanych wyników dla województw.

Obliczanie usług uszlachetniania czynnego na podstawie statystyki międzynarodowego handlu usługami (w tys. zł) w przekroju województw (NTS 2) według wzoru:

$$D_x(\text{RR}) \text{ woj} = D_x(\text{RN}) \text{ ogółem Polska} * \text{Wskaźnik } D_x \text{ woj}$$

gdzie:

$D_x(\text{RR}) \text{ ogółem Polska}$  – wartość usług uszlachetniania czynnego obliczonego metodą rachunków regionalnych,

$D_x(\text{RN}) \text{ ogółem Polska}$  – wartość usług uszlachetniania czynnego obliczonego zgodnie z metodologią rachunków narodowych,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

#### Obliczenia obrotu uszlachetniającego biernego

Obliczanie wartości usług uszlachetniania biernego i napraw (w tys. zł) dla 16 województw według wzoru:

$$D_y \text{ woj} = \Sigma D_y \text{ uu/woj} + \Sigma D_y \text{ un/woj}$$

gdzie:

$D_y$  – wartość usług uszlachetniania i naprawy nabytych od nierezydentów (zapłata za usługi uszlachetniania i napraw otrzymana przez nierezydenta),

$D_y \text{ uu}$  – wartość usług uszlachetniania nabytych od nierezydentów (dane z Dz. 2 r. 3 dla kodu usługi = 150),

$D_y \text{ un}$  – wartość usług napraw i konserwacji dóbr ruchomych nabytych od nierezydentów (dane z Dz. 2 r. 3 dla kodu usługi = 160),

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

W celu zachowania spójności metodologicznej oraz zgodności liczbowej z rachunkami narodowymi należy zbilansować wyniki obliczeń usług uszlachetniania biernego i naprawy obliczone według województw.

Obliczanie wskaźnika struktury według wzoru:

$$\text{Wskaźnik } D_y \text{ woj} = \frac{D_y \text{ woj}}{D_y \text{ ogółem Polska}}$$



gdzie:

$Dy$  ogółem Polska – suma otrzymanych wyników dla województw.

Obliczanie usług uszlachetniania biernego na podstawie statystyki międzynarodowego handlu usługami (w tys. zł) w przekroju województw (NTS 2) według wzoru:

$$Dy(RR)_{\text{woj}} = Dy(RN)_{\text{ogółem Polska}} * \text{Wskaźnik } Dy_{\text{woj}}$$

gdzie:

$Dy(RR)_{\text{ogółem Polska}}$  – wartość usług uszlachetniania biernego obliczonego metodą rachunków regionalnych,

$Dy(RN)_{\text{ogółem Polska}}$  – wartość usług uszlachetniania biernego obliczonego zgodnie z metodologią rachunków narodowych,

woj – symbole województw (02, 04, ... 32).

## 8.7 Wyniki obliczeń i tajemnica statystyczna

Analiza danych na poziomie województw wymusza konieczność zbadania możliwości ich zaprezentowania w kontekście prawdopodobieństwa naruszenia zasady tajemnicy statystycznej.

Zgodnie z art. 10 Ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 591 oraz z 2013 r. poz. 2) „zbierane i gromadzone w badaniach statystycznych statystyki publicznej dane indywidualne i dane osobowe są poufne i podlegają szczególnej ochronie; dane te mogą być wykorzystywane wyłącznie do opracowań, zestawień i analiz statystycznych oraz do tworzenia przez służby statystyki publicznej operatu do badań statystycznych prowadzonych przez te służby; udostępnianie lub wykorzystywanie danych indywidualnych i danych osobowych dla innych niż podane cele jest zabronione (tajemnica statystyczna)”.

Generalną zasadą jest to, że wynikowe informacje statystyczne są powszechnie dostępne. Jest ona jednak realizowana przy następujących ograniczeniach:

- 1) Wynikającym z poufności danych jednostkowych i zasady tajemnicy statystycznej, polegającym na tym, że dane jednostkowe uzyskane w badaniach statystycznych nie mogą być publikowane ani udostępniane (art. 38 ust. 1 ustawy).
- 2) Związanym z możliwością identyfikacji danych z podmiotem, którego dotyczą, polegającym na tym, że nie mogą być publikowane ani udostępniane uzyskane w badaniach statystycznych statystyki publicznej informacje statystyczne możliwe do powiązania i zidentyfikowania ich z konkretną osobą oraz dane indywidualne, charakteryzujące wyniki ekonomiczne działalności podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą, w szczególności jeżeli na daną agregację składają



się mniej niż trzy podmioty lub udział jednego podmiotu w określonym zestawieniu jest większy niż trzy czwarte całości (art. 38 ust. 2 ustawy).

Zasada wymieniona w pkt 2 jest określana mianem **tajemnicy pierwotnej** i oznacza konieczność wyeliminowania pozycji spełniających wymienione warunki z tablic, zbiorów oraz baz przeznaczonych do udostępniania.

**Tajemnica wtórna** dotyczy ochrony danych objętych tajemnicą pierwotną, zagrożonych możliwością pośredniej identyfikacji. W przypadku wystąpienia tylko jednego agregatu (na danym poziomie) chronionego tajemnicą pierwotną – który mógłby być wyliczony na podstawie dostępnych danych – należy zrezygnować z publikowania danych na tym poziomie lub ukryć dodatkową pozycję tego poziomu. Inną metodą ochrony tajemnicy pierwotnej jest tworzenie dodatkowych agregatów – przeznaczonych do udostępniania – będących wynikiem połączenia przynajmniej dwóch agregatów, spośród których jeden podlega ochronie ze względu na tajemnicę pierwotną.

W ramach prac przeprowadzono analizę danych pochodzących ze statystyki międzynarodowego handlu usługami pod kątem możliwości naruszenia ww. tajemnic przy prezentowaniu wyników w przekroju województw. We wszystkich analizowanych latach zaobserwowano naruszenie zasad ochrony tajemnicy pierwotnej, jak i wtórnej. W prezentowanych zestawieniach pozycje zawierające takie informacje zostały ukryte i wyróżnione znakiem ”#”. Równocześnie należy podkreślić, że fakt naruszenia zasady ochrony tajemnicy pierwotnej w więcej niż jednym województwie w latach 2011 i 2012 (wyłącznie w wartościach uszlachetniania czynnego) automatycznie eliminuje możliwość naruszenia zasady tajemnicy wtórnej.

Wyniki eksperymentalnych szacunków obrotu uszlachetniającego w podziale na czynny i bierny w przekroju województw (NTS 2) za lata 2010-2012 zostały zestawione w tablicach 1 i 2.



**Tablica 1. Udział województw w obrocie uszlachetniającym czynnym na podstawie danych ze statystyki międzynarodowego handlu usługami w latach 2010-2012**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
	w odsetkach		
Polska.....	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie.....	12,2	15,2	11,3
Kujawsko-pomorskie.....	3,2	3,5	3,2
Lubelskie.....	1,5	1,1	1,3
Lubuskie.....	3,9	4,2	3,2
Łódzkie.....	6,1	9,4	8,5
Małopolskie.....	#	#	10,0
Mazowieckie.....	7,9	9,6	14,2
Opolskie.....	1,3	1,5	5,1
Podkarpackie.....	6,6	4,5	5,2
Podlaskie.....	0,1	#	#
Pomorskie.....	29,4	25,6	17,0
Śląskie.....	4,0	3,3	2,6
Świętokrzyskie.....	#	#	#
Warmińsko-mazurskie.....	0,6	1,7	2,6
Wielkopolskie.....	11,4	8,0	6,4
Zachodniopomorskie.....	6,7	5,8	6,5

Znak # oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.



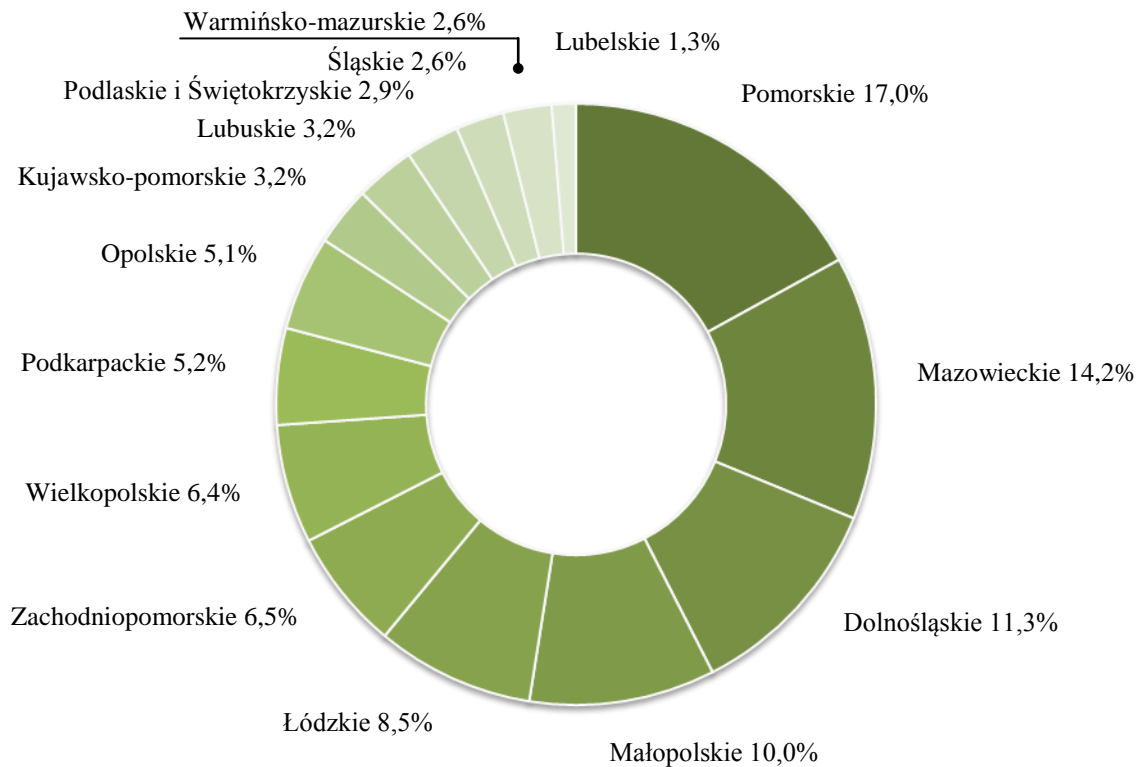
**Tablica 2. Udział województw w obrocie uszlachetniającym biernym na podstawie danych ze statystyki międzynarodowego handlu usługami w latach 2010-2012**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
	w odsetkach		
Polska.....	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie.....	9,8	18,1	9,0
Kujawsko-pomorskie.....	4,4	4,2	5,5
Lubelskie.....	#	0,3	1,0
Lubuskie.....	5,7	6,1	5,1
Łódzkie.....	7,9	6,6	6,3
Małopolskie.....	4,5	3,0	4,6
Mazowieckie.....	27,6	18,4	21,6
Opolskie.....	1,7	3,7	6,1
Podkarpackie.....	3,3	4,1	8,9
Podlaskie.....	#	0,2	0,2
Pomorskie.....	3,2	8,1	5,4
Śląskie.....	7,3	7,1	8,3
Świętokrzyskie.....	1,7	1,5	1,6
Warmińsko-mazurskie.....	0,6	0,8	0,9
Wielkopolskie.....	18,3	15,3	12,5
Zachodniopomorskie.....	3,3	2,6	3,1

Znak # oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.



**Wykres 1. Udział województw w obrocie uszlachetniającym czynnym w 2012 r.**



Udziały województw w obrocie uszlachetniającym czynnym w 2012 r. były wyraźnie zróżnicowane – od 1,3% w województwie lubelskim do 17,0% w województwie pomorskim. Wśród województw o największych udziałach oprócz województwa pomorskiego znalazły się również województwa: mazowieckie, dolnośląskie i małopolskie. Pozostałe województwa zanotowały mniejsze udziały (poniżej 10% każde). W grupie województw o najniższych udziałach oprócz województwa lubelskiego znalazły się także województwa: warmińsko-mazurskie i śląskie.



## 8.8 Wnioski:

1. Analizie porównawczej poddano 38 podmiotów, które w ramach badania „Międzynarodowy handel usługami za 2012 rok” wykazały znaczącą w województwie wartość usług uszlachetniania.
2. Opracowano dwie metody rozszacowania danych dotyczących obrotu uszlachetniającego. Pierwszą oparto na danych pochodzących z międzynarodowej wymiany towarów. Natomiast drugą na danych gromadzonych w badaniu międzynarodowej wymiany usług. W związku z faktem, iż wartość uszlachetnienia czynnego i biernego na bazie netto, wyliczona na podstawie danych pochodzących ze statystyki handlu zagranicznego towarami przyjmuje w niektórych województwach wartości ujemne, a wartość świadczonych lub nabywanych usług powinna być dodatnia, przyjęcie danych towarowych uznano za niewłaściwe. W związku z powyższych przyjęto dane pochodzące ze statystyki międzynarodowego handlu usługami jako źródłowe dla obliczania wartości usług uszlachetniania czynnego i biernego na poziomie województw.
3. W celu otrzymania danych w zakresie obrotu uszlachetniającego według jednostek lokalnych biorących udział w procesie uszlachetniania zastosowano musi być zastosowany klucz przejścia z metody przedsiębiorstw na metodę jednostek lokalnych.

## 8.9 Podsumowanie

Dostępne źródła danych w zasadzie pozwoliły na opracowanie klucza dystrybucji danych dotyczących obrotu uszlachetniającego w podziale na czynny i bierny w przekroju województw (NTS 2). Należy jednak mieć na uwadze ograniczenia metodologiczne, które zostały opisane w niniejszym raporcie.

Kluczową sprawą jest aby źródła danych zapewniały informacje o miejscu lokalizacji jednostek lokalnych, co jest związane z właściwą alokacją obrotu uszlachetniającego do odpowiednich województw. Dlatego też istotne było opracowanie klucza przejścia z metody przedsiębiorstw na metodę jednostek lokalnych opartą głównie o sprawozdanie SP „Roczna ankieta przedsiębiorstwa”. Dane finansowe dla jednostek lokalnych są dostępne tylko dla przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 100 osób, jednak z dokonanej analizy wynika iż



jednostki istotne z punktu widzenia szacowania wielkości obrotu uszlachetniającego to jednostki duże zatrudniające powyżej 100 pracujących.

Zagadnienie dotyczące obrotu uszlachetniania wykracza poza system rachunków regionalnych, który jest węższy niż zakres rachunków narodowych. Dlatego też nie można mówić o bezpośrednim wdrożeniu obrotu uszlachetniania do systemu rachunków regionalnych. Jednak ze względu na duże zapotrzebowanie na takie informacje, wskazane jest badanie tego zjawiska przy zastosowaniu metod regionalizacji stosowanych w systemie rachunków regionalnych.

W ramach realizacji projektu wykonane zostały eksperymentalne szacunki obrotu uszlachetniającego w przekroju województw za lata 2010 – 2012 na podstawie przyjętych założeń metodologicznych w zakresie wybranych źródeł danych oraz wybranej metody regionalizacji.

## **9. Podsumowanie realizacji projektu**

Statystyka międzynarodowej wymiary towarowej rejestruje w swoich systemach podmioty, które dokonują zgłoszeń celnych lub składają deklaracje INTRASTAT. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie muszą być to podmioty, które posiadają prawo własności towaru będącego w obrocie.

W zakresie systemu INTRASTAT osobą zobowiązaną do deklarowania do systemu na podstawie zapisów w rozporządzenia (WE) nr 638/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie danych statystycznych Wspólnoty odnoszących się do handlu towarami między Państwami Członkowskimi oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3330/91 (art.7) jest osoba fizyczna lub prawna zarejestrowana jako podatnik VAT w Państwie Członkowskim wysyłki lub przywozu, która:

- (i) zawarła umowę, z wyjątkiem umowy przewozu, na wysyłkę/przywóz towarów lub,
- (ii) dokonuje lub przewiduje wysyłkę/przywóz towarów lub,
- (iii) jest w posiadaniu towarów przeznaczonych do wywozu/przywozu.

Oznacza to, że może to być właściciel towaru, ale także pośrednik lub spedytor.

Podobne przepisy obowiązują w systemie EXTRASTAT, gdzie rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 450/2008 z dnia 23 kwietnia 2008 r. ustanawiającym wspólnotowy kodeks celny (zmodernizowany kodeks celny) został określony „posiadacz towarów” (art. 4 ust. 28), który oznacza właściciela towarów lub osobę, która posiada podobne





prawo do dysponowania tymi towarami lub sprawuje nad nimi fizyczną kontrolę. Podobnie jak w systemie INTRASTAT nie musi być to właściciel towaru.

W statystyce międzynarodowego obrotu towarowego jako podmioty posiadające towar występują również nie-rezydenci, którzy mają na terenie Polski przedstawiciela podatkowego. Podmioty takie nie są objęte żadną sprawozdawczością statystyczną.

Takie podejście do podmiotów zobowiązanych w znacznym stopniu uniemożliwia porównanie danych o obrocie uszlachetniającym w oparciu o informacje zawarte w różnych systemach statystycznych (towarowych, usługowych, finansowych, produkcyjnych). Zakres podmiotowy tych systemów jest różny.

Jak pokazuje analiza obrotu uszlachetniającego zawarta w niniejszym raporcie, oparcie się w szacunkach obrotu uszlachetniającego dla potrzeb rachunków narodowych jedynie na jednym źródle danych nie jest wystarczające. Przy analizie i ewentualnych dostosowaniach rodzajów transakcji należy wykorzystywać wszystkie dostępne informacje. Jednocześnie należy mieć na uwadze złożoność zjawiska jakim jest obrót uszlachetniający oraz stale zmieniającą się sytuację gospodarczą wymuszającą na przedsiębiorstwach wyszukiwanie nowych sposobów obniżenia kosztów prowadzenia działalności. W związku z powyższym zasadne jest stałe monitorowanie podmiotów zaangażowanych w ramach usług uszlachetniania, szczególnie na poziomie ogólnokrajowym.

## **10. Koncepcja wdrożenia wyników pracy badawczej do metodologii rachunków narodowych i regionalnych**

Jednym z celów przeprowadzonej pracy badawczej „Badanie obrotu uszlachetniającego w wymianie międzynarodowej dla potrzeb rachunków narodowych” było przygotowanie koncepcji założeń prowadzenia obliczeń związanych z wartością obrotu uszlachetniającego w układzie ogólnopolskim i regionalnym. Stała się ona podstawą dostarczenia wartościowych danych o tym zjawisku gospodarczym. Dzięki przeprowadzonym pracom rozpoznano stopień złożoności badanego zjawiska oraz uzyskano wiedzę z obszaru technicznej organizacji różnych źródeł danych.

Uzyskane w ramach pracy analitycznej doświadczenia przekładają się na koncepcję założeń do wdrożenia przeprowadzonego badania do zestawu standardowych prac Głównego Urzędu Statystycznego. W ramach tej koncepcji zakłada się opracowywanie danych o obrocie uszlachetniającym na potrzeby rachunków narodowych i regionalnych.



Podstawowy cel, jakim jest opracowanie danych w układzie ogólnopolskim i regionalnym zamierza się osiągnąć poprzez utworzenie stałego zespołu do bieżącej analizy wielkości obrotu uszlachetniającego. Zespół taki powinien być utworzony na poziomie regionalnym w jednym z wojewódzkich ośrodków. Ośrodek, zgodnie z przyjętą na poziomie Głównego Urzędu Statystycznego zasadą delegowania specjalistycznych zadań ogólnokrajowych do urzędów statystycznych, będzie zajmował się analizami i niezbędnymi obliczeniami dla opracowania danych kwartalnych i rocznych. Dane te dostarczane byłyby do odpowiednich komórek analitycznych (GUS/US), zgodnie z wymaganiami dotyczącymi uwzględnienia/prezentacji danych z tego obszaru. W związku z tym ośrodek ten realizowałby zadanie ogólnokrajowe na potrzeby statystyki publicznej jako całości.

Drugim rozwiązaniem realizacji tego zadania, może być utworzenie zespołu ekspertów ze statystyki handlu zagranicznego GUS.

Zagadnienie opracowywania danych o wartości obrotu uszlachetniającego nie jest zadaniem łatwym i wymaga wiedzy specjalistycznej. Proces wdrażania nowego zespołu do realizacji tego zadania może zająć około dwóch lat. Docelowo utworzony ośrodek wojewódzki będzie współpracował zarówno z Departamentem Rachunków Narodowych jak i z Urzędem Statystycznym w Katowicach. Współpraca będzie polegała na udzielaniu konsultacji w zakresie prowadzonych prac analityczno-badawczych w celu podnoszenia jakości wyników.

Doskonalenie metodyki badania obrotu uszlachetniającego jest zadaniem stałym. W ramach jego realizacji planuje się monitorowanie statystycznych, administracyjnych i poza statystycznych źródeł danych.

Opracowane algorytmy zapewnią mają dane również na potrzeby bilansu płatniczego w celu zapewnienia spójności z rachunkami narodowymi.

Zgodnie z przyjętymi standardami pracy w GUS przyjęcie nowych zadań do realizacji przez jeden z urzędów statystycznych musi być wdrożone w drodze roboczych konsultacji i za zgodą Kierownictwa GUS.